

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer®

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

Theosofia: kern
van duurzame
oplossingen

Het ENE LEVEN

Wat is een virus?

Wat is ziekte?

De zieke beschaving

Nu handelen in
het licht van de
Theosofia

Een gezonde
wereldsamenleving

Leren van de pandemie

Inspiratie voor een gezonde wereldsamenleving

Leren van de pandemie

Inspiratie voor een gezonde wereldsamenleving

Leren van de pandemie

Theosofia: kern van duurzame oplossingen

p. 34

Dit eerste artikel wil een basis zijn voor alle volgende artikelen, zodat duidelijk is wat de uitgangspunten zijn waarmee we werken. Wat willen we u aanreiken? De basiskennis, maar bovenal de Wijsheid die nodig is in deze situatie. Het is van wereldomvattend belang om meer inzicht te krijgen in de oorzaken die de processen in deze coronacrisis aanjagen.

Het ENE LEVEN

Basisgedachten

p. 39

Uit de drie grondstellingen vloeien een aantal basisgedachten voort waarmee je tot een veel groter begrip van de coronapandemie komt. Alle artikelen in dit themanummer zijn gebaseerd op deze gedachten.

Wat is een virus?

p. 42

Wat voor soort wezen is een virus? Wat is zijn aard en rol in de natuur? Wat doen we als we virussen in laboratoria manipuleren, bijvoorbeeld door middel van DNA-manipulatie?

Wat is ziekte?

p. 45

Nu we een visie hebben opgebouwd over de theosofische basisstellingen en wat een virus is, kunnen we twee zeer interessante en belangrijke vragen bespreken: wat is een ziekte en waarom treden epidemische ziekten vaak cyclisch op?

De zieke beschaving

p. 50

Welke mentaliteit in onze samenleving heeft tot deze crisis geleid? En welke lessen kunnen we leren om tot een duurzaam gezonde maatschappij te komen?

Nu handelen in het licht van de Theosofia

p. 57

Wat moeten we nu doen? De Theosofia is tijdloos, en biedt juist daarom een praktische levensfilosofie voor het nu, voor ons handelen nu, te midden van deze mentale, sociale en fysieke crisis.

Een gezonde wereldsamenleving Immuun voor alle ziektekiemen

p. 61

Een ander mensbeeld leidt tot een andere mentaliteit. Een andere mentaliteit leidt tot een andere samenleving. In dit artikel wordt een schets gegeven van de veranderingen die zullen optreden, als we in onze geestelijke aspecten leven en van daaruit handelen.

Altruïsme

p. 68

Gottfried de Purucker toont hier aan hoe normaal, universeel en wezenlijk Altruïsme is.
Gottfried de Purucker

Theosofie: beginselen en praktische betekenis

p. 70

Meer info ...

p. 72

Alle artikelen in dit themanummer, op dat van G. de Purucker na, zijn geschreven door de redactie. Ze zijn de vrucht van nauwe samenwerking. Om die reden vermelden we geen individuele auteursnamen.

Zonsopgang in Vietnam.

Leren van de pandemie

Theosofia: kern van *duurzame* oplossingen

Dit eerste artikel wil een basis zijn voor alle volgende artikelen, zodat duidelijk is wat de uitgangspunten zijn waarmee we werken. Wat willen we u aanreiken? De basiskennis, maar bovenal de Wijsheid die nodig is in deze situatie. Het is van wereldomvattend belang om meer inzicht te krijgen in de oorzaken die de processen in deze coronacrisis aanjagen.

Kerngedachten

- » De Theosofia is de oorspronkelijke bron van alle religies, filosofieën en wetenschappen. Ze is door de eeuwen heen gebruikt en getoetst.
- » De drie grondstellingen van de Theosofia, zoals verwoord door H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer*, kun je toetsen door te onderzoeken of je alle consequenties ervan kunt terugvinden in de wereld en in je eigen leven. Het vergt de bereidheid tot continue innerlijke groei.
- » De drie grondstellingen kun je uitwerken in zeven basisgedachten, de zeven 'Juwelen van Wijsheid'.
- » Er is geen probleem dat niet volgens deze zienswijze begrepen en opgelost kan worden.

Waarom dit themanummer?

Er is een grote behoefte om de pandemie die nu gaande is te begrijpen. Wat is zo'n epidemie, waar komt deze vandaan, hoe werkt zo'n virusziekte en wat kunnen we doen om deze te stoppen en een nieuwe uitbraak in de toekomst te voorkomen?

De Theosophical Society (TSPL) wil graag door middel van dit themanummer helpen om tot antwoorden op vragen te komen. Door te laten zien dat er een universele levensvisie bestaat waarmee het Leven begrepen kan worden: hoe het Leven werkt, met al zijn processen en wetmatigheden.

Deze pandemie treft ons allemaal. Ze gaat als een golf over de hele wereld, niets houdt haar tegen. Het woord 'pandemie' betekent 'wat het hele volk betreft'. Maar het is niet alleen een fysieke golf die rondgaat; gelijktijdig, of zelfs vooraf, is er ook een mentale golf van angst, van onzekerheid over wat ons te wachten staat.

Dit eerste artikel wil graag een basis

zijn voor alle volgende artikelen, zodat duidelijk is wat de uitgangspunten zijn waarmee we werken. Wat willen we u aanreiken? De basiskennis, maar bovenal de Wijsheid die nodig is in deze situatie. Het is van wereldomvattend belang om meer inzicht te krijgen in de oorzaken die deze processen aanjagen.

De hiernavolgende artikelen belichten de verschillende aspecten van het probleem. Wat deze artikelen alle gemeen hebben, is dat ze de belangrijke vragen vanuit dezelfde Universele Wijsheid en kennis analyseren. We willen laten zien hoe behulpzaam deze Universele Wijsheid is. Dat doen we door deze zo aan u voor te leggen, dat u de logica, de samenhang en de conclusies van de analyses goed kunt volgen.

De aard van de Universele Wijsheid

Wat is de Universele Wijsheid, de Theosofia? Het woord is een combinatie van de woorden 'Theos' en

‘Sofia’ en kan worden vertaald als ‘de Wijsheid der Goden’ of ook ‘de Goddelijke Wijsheid’. Maar ze is in de loop van de geschiedenis ook bekend geweest – en is dat ook nu nog – onder vele andere namen. Deze Universele Wijsheid der Goden is de grondslag geweest voor de vele godsdiensten en religieuze systemen, hoewel zij daarin niet altijd zuiver meer terug te vinden is. Deze Wijsheid is zeer moeilijk zuiver te houden, omdat het veel discipline vereist om niet tot persoonlijke interpretatie te vervallen en deze persoonlijke interpretatie als ‘ware Theosofie’ verder te verspreiden. Elke keer weer leidt zo’n verval door de tijd heen tot een gedegeneerde vorm, zoals een geloof of godsdienst.

De Theosofia is een Wijsheid die door de eeuwen heen gebruikt en getoetst is, en haar juistheid bewezen heeft. Probeer deze Wijsheid u eigen te maken, zodat u de analyses die in dit blad aan u voorgelegd worden kunt volgen, en zelf tot toepassen kan komen. Gebruik het als een handleiding voor uw eigen onderzoek.

Deze Wijsheid is opnieuw in het Westen bekendgemaakt bij de start van de Theosophical Society in 1875. Een groter deel ervan werd gepubliceerd in 1888, met het verschijnen van het boek *De Geheime Leer*, dat geschreven is door H.P. Blavatsky. In de Proloog van *De Geheime Leer* worden drie proposities gepresenteerd, drie universele principes, die de grondslag zijn voor de Theosofia zoals we die heden ten dage kennen. Deze zeer waardevolle proposities zijn afkomstig van zeer universele denkers, van ver ontwikkelde wezens, de meest edele wezens die wij kennen. Deze drie fundamentele, religieus-filosofische principes, proposities of grondstellingen, die H.P. Blavatsky in *De Geheime Leer* naar voren brengt, zijn het fundament waarop de Theosofie haar moderne leer bouwt, een synthese van religie, filosofie en wetenschap. Elke propositie en dus ook de proposities in *De Geheime Leer*, kunnen we zonder meer accepteren. Maar dan blijft het geloof. We kunnen een propositie ook in vertrouwen aannemen, namelijk als we de bron kennen en we positieve ervaringen met deze bron hebben. Dan is ze meer dan geloof, maar nog geen zelf verworven wijsheid. Dat laatste bereik je alleen door zelfstandig onderzoek.

Wat is een propositie?

Een propositie is een bewering, een vertrekpunt, een stelling, die als basis dient voor daarop gebaseerde redeneringen. In de propositie zelf worden geen bewijsvoeringen aangevoerd of gegeven. Ze kan waar of niet waar zijn: de bewijsvoering dient door onderzoek van de consequen-

ties opgebouwd te worden. Of een propositie waar is of niet, is uiteindelijk alleen individueel vast te stellen door hier zelfstandig onderzoek naar te doen. Dit vereist discipline. Je bouwt je eigen bewijsvoering op aan de hand van je eigen levenservaring. Als je dit niet doet en zonder eigen bewijsvoering de propositie aanneemt, dan verval je tot geloof.

Je kan en moet jezelf natuurlijk de tijd gunnen om het bewijs op te bouwen. Nadat Einstein in 1916 zijn relativiteitstheorie (een propositie) had gepubliceerd, duurde het nog vier jaar voordat de eerste deelbewijzen gevonden waren. Maar een bewijs voor een wetenschapper op hetzelfde vakgebied is nog geen bewijs voor de leek, die de kennis of middelen van deze wetenschapper niet heeft. Ook al is de theorie door wetenschappers bewezen, de leek die deze theorie voor zichzelf niet bewezen heeft, kan de theorie alleen geloven of erop vertrouwen. Met dat laatste bedoelen we geen blind vertrouwen, maar een *beredeneerd* vertrouwen omdat de bedenker, de onderzoeker, uit eerder onderzoek aantoonbaar juiste conclusies heeft getrokken. Geloven of vertrouwen is op zich niet zo erg, als we ons maar realiseren dat wijzelf nog geen bewijs hebben.

Hoe werk je met een propositie?

Dat zelfonderzoek naar de juistheid van een propositie is een uiterst belangrijk proces. Het is tegelijk ook een groeiproces, en dat maakt het een uitdaging om aan te gaan. Wij hebben alle mogelijkheden latent in ons, stelt de Theosofia. Wat we moeten leren is, deze sluimerende vermogens te ontwikkelen.

Er zijn twee manieren om hypothesen op te bouwen:

1) Vanuit de details naar het grote beeld

Je bouwt op basis van je waarnemingen hypothesen op. Je leidt dus uit je gegevens wetmatigheden af.

2) Vanuit het gestelde de details verklaren

Je bouwt op basis van de propositie hypothesen op. Je kijkt vervolgens of je daarmee je waarnemingen en gegevens kan verklaren. Als je voor jezelf wilt bewijzen of een propositie waar is of niet, is het nodig om kleinere, toetsbare perspectieven of deelstellingen te onderzoeken, die deelbewijzen opleveren voor of tegen de grotere propositie. Het onderzoeken van een propositie vereist een actieve houding. Je toetst de hypothesen namelijk aan je eigen ervaringen, de feiten in de natuur, de logica, je inzichten, ja, feitelijk aan je gehele bewustzijn.

Hoe dit proces werkt, lichten we toe met een voorbeeld. Er wordt gesteld dat de aarde een bol is. De propositie is dan: de aarde is bolvormig. Voor de grote meerderheid van ons is dit vandaag de dag een zekere waarheid, maar vijf eeuwen terug zou het een propositie zijn geweest. Als je dogmatisch bent, zeg je onmiddellijk ‘ja’ of ‘nee’ tegen deze stelling. Je kan het echter ook gaan onderzoeken. Dan ga je voor jezelf hypothesen maken, mogelijke verklaringen vinden voor de vragen die je jezelf stelt. Hoe komt het dat als de aarde rond is, ik dat niet kan zien? Je *redeneert* dat dit komt omdat de aarde zo groot is, dat je de ronding ervan niet opmerkt. Zijn er *andere aanwijzingen* voor of tegen die stelling? Ja, als je een schip aan de horizon ziet verschijnen, zie je niet eerst de boeg maar de mast. Bij een zonsverduistering valt er een ronde schaduw op de maan. Er is nog *bijkomend bewijs*: alle andere hemellichamen zijn evenzeer rond. Ten slotte zal je merken dat als je voortdurend in westelijke of oostelijke richting vaart of vliegt, je op hetzelfde punt uitkomt. Waarschijnlijk heb je zo’n reis nooit gemaakt, maar er zijn wellicht mensen die dit wel zo ervaren hebben. *De ervaringen van anderen* kan je daarom eveneens betrekken in je onderzoek. Als je verder *doordenkt*, zal je nog meer aanwijzingen vinden. Op deze wijze heb je een propositie door middel van hypothesen uitgewerkt en heb je een waarheid voor jezelf ontdekt.

Werkelijk bewijs verklaart ook de uitzonderingen

Maar hier stopt het niet bij. Hiermee hebben we de propositie nog niet bewezen. We moeten steeds blijven onderzoeken of ons bewijs niet verstevigd kan worden. Kloppen onze waarnemingen niet met de propositie? Dan moeten we heronderzoek doen, om te zien waarom niet.

Een goede propositie en zijn daaruit voortkomende hypothesen zijn pas geldig, zoals de wetenschapsfilosoof Karl Popper zei, als ook elke uitzondering door dezelfde propositie kan worden verklaard. Zijn bekende voorbeeld is: als we het bestaan van witte zwanen kunnen verklaren moeten we ook het bestaan van de zwarte zwanen kunnen verklaren, met dezelfde propositie. Pas dan is hij (voorlopig) geldig. Denk bijvoorbeeld aan de stelling dat het heelal uitdijt: hierin zijn niet alle feiten meegenomen, de feiten die de stelling tegenspreken zijn weggelaten.

Gezamenlijk groeien in het zien van waarheid

Zo kan je waarheid vinden en voor je zelf een basis voor de propositie leggen. Bedenk wel dat het jouw waarnemingen zijn, jouw bewijzen zijn, en dat de propositie dus alleen

voor jou een waarheid is geworden: een waarheid die aan groei onderhevig is. We kunnen deze daarom niet aan anderen opleggen. Wel kunnen we anderen helpen in hun onderzoek, met de houding van ‘naar het mij toeschijnt’. Door je verworven inzichten te vergelijken met die van andere medeonderzoekers die ditzelfde onderzoek hebben gedaan, kan je de basis van de opgebouwde waarheid versterken. Als twee mensen voor 50% zeker zijn van dezelfde waarneming, dan is de uiteindelijke zekerheid een stuk groter dan 50%.

Als we deze gezamenlijke inzichten weer in relatie brengen met de propositie, dan is deze van een abstractie naar een voor ons grotere concretie geworden. Ze is een wijsheid geworden die wij hebben opgebouwd en versterkt door onze inzichten te delen met anderen. Het is wel nog steeds een beperkte wijsheid. Ze is, zoals gezegd, aan groei onderhevig. We moeten blijven onderzoeken en vergelijken.

Zelfstandig waarheid zoeken, gestimuleerd door leraren

Dit leert ons dat wijsheid nooit door middel van mondelinge overdracht of welke andere manier van communicatie dan ook, kan worden verkregen. Dat kan alleen door eigen onderzoek.

Maar wil dat zeggen dat we niet moeten luisteren naar anderen? Nee, het is natuurlijk zinvol om de inzichten van verder gevorderde mensen te benutten. Maar we moeten die inzichten wel steeds toetsen, volgens de hierboven beschreven werkwijze. Dan worden ze iets van onszelf. Uiteraard zou je alles, zelfs tot in de details, zonder leraar helemaal zelf kunnen ontdekken, als je maar genoeg tijd en doorzettingsvermogen hebt. En die tijd hebben we ook. We zijn in essentie eeuwig en dragen alle vermogens latent in ons, stelt de Theosofia. Het duurt alleen vele levens langer totdat je dezelfde universele proposities kunt opstellen.

Maar wat betekent dat? Denk aan het volgende voorbeeld. Als je alleen op een eiland verblijft, kan je alle regels van de rekenkunde ontdekken en leren kennen — even aangenomen dat deze je niet eerder geleerd zijn. Maar het gaat factoren sneller als je een goede en betrouwbare leraar hebt die het rekenkundig begrip in je stimuleert, door het jou zelf te laten ervaren en ontdekken, zodat het je eigen wijsheid wordt. Goede leraren zijn zinvol: ze besparen ons veel moeilijkheden gedurende de tijd dat we deze wijsheid en kennis nog niet hebben, als we maar bereid zijn hun aanwijzingen *actief* te volgen.

Laten we met deze instelling kijken naar de proposities

uit *De Geheime Leer*. Het zijn er drie, die in zeer nauw onderling verband moeten worden gebruikt. Deze drie proposities, ook wel de drie grondstellingen genoemd, luiden als volgt:

Eerste grondstelling

Een Alomtegenwoordig, Eeuwig, Grenzenloos en Onveranderlijk BEGINSEL, waarover alle bespiegeling onmogelijk is, aangezien het het menselijk bevattingvermogen te boven gaat en door elke menselijke uitdrukking of vergelijking slechts kan worden verminkt. (...) Eén absolute Werkelijkheid die voorafgaat aan alle gemanifesteerd, beperkt zijn.

Verkort gezegd houdt de eerste grondstelling in:

- oneindigheid of grenzenloosheid;
- de fundamentele eenheid van alle bestaan;
- al wat bestaat is een weerspiegeling van die absolute Werkelijkheid. Dat betekent niet dat het buiten die Werkelijkheid staat, maar dat het in zichzelf die Werkelijkheid reflecteert en probeert uit te drukken.

Dit wil zeggen dat aan alles hetzelfde onveranderlijke beginsel ten grondslag ligt. Alles is in principe, in essentie, hetzelfde en daarom is er sprake van een fundamentele gelijkheid, van één beginsel waaruit alles voortkomt en waar alles weer naar teruggaat. Alles heeft dezelfde mogelijkheden, niets is meer of minder dan een ander.

Tweede grondstelling

De Eeuwigheid van het Heelal in toto als een grenzenloos gebied; periodiek 'het veld van talloze zich onophoudelijk manifesterende en verdwijnende Heelallen', die 'de zich manifesterende sterren' en de 'vonken der Eeuwigheid' worden genoemd.

De tweede grondstelling in verkorte vorm:

- cyclische beweging: het periodiek verschijnen en verdwijnen van Heelallen;
- alles, dus elke 'vonk der Eeuwigheid', doorloopt een nooit eindigende, opwaartse, spiraalsgewijze ontwikkeling.

Derde grondstelling

De fundamentele gelijkheid van alle Zielen met de Universele Over-Ziel, die zelf weer een aspect van de Onbekende Wortel is; en de verplichte pelgrimstocht voor elke Ziel, een vonk van eerstgenoemde, door de Kringloop

van Incarnatie (of 'Noodzakelijkheid') in overeenstemming met Cyclische en Karmische wet, gedurende het gehele tijdperk.

De derde grondstelling in verkorte vorm:

- de fundamentele gelijkheid van elk wezen met het grenzenloze;
- er is een Cyclische en Karmische wet;
- zo boven, zo beneden.

'Zo boven, zo beneden; zo beneden, zo boven' is het grote Hermetische axioma. De processen verlopen op alle gebieden op principieel dezelfde wijzen. Maar hoewel de onderliggende werkwijze altijd volgens dezelfde principes verloopt, wordt deze op de verschillende niveaus steeds individueel ingevuld, in overeenstemming met de mate van vrije wil en ontwikkeling van al die individuen.

De in de tweede grondstelling genoemde vonken der Eeuwigheid, met hun oneindige kwaliteiten, worden ook wel *monaden* genoemd. Deze monaden maken gezamenlijk, in onderlinge samenwerking, een letterlijk oneindig lange, cyclische opwaarts gaande 'reis' door om hun latente vermogens tot uitdrukking te leren brengen. Het is een oneindig proces van leren en zijn, op de verschillende kosmische gebieden, volgens Universele Wetmatigheden.

De basisinzichten van de Theosofia

Hieronder willen we deze ideeën wat verder uitwerken, zodat u een basis heeft om de volgende artikelen in dit themanummer te begrijpen, waardoor u ze ook in uw eigen leven kunt onderzoeken. Deze verdere uitwerking is nodig om antwoord te kunnen geven op de vele vragen rondom de oorzaken en gevolgen van de pandemie. Deze is nodig om te zien welke levenswijsheden we uit de drie grondstellingen kunnen afleiden.

Deze kennis is universeel. Ze is van toepassing op elke situatie, elke ontwikkelingsfase, binnen het geheel waar we alle deel van uitmaken.

Maar het is niet mogelijk om in enkele bladzijden een gehele studie van *De Geheime Leer* samen te vatten, van de Theosofia zoals die dankzij H.P. Blavatsky sinds 1875 weer het licht zag. Wat we wel kunnen, is enkele sleutelwoorden uit de drie grondstellingen bekijken en daar conclusies uit trekken. Een volledige uitwerking kunt u terugvinden in onze vele theosofische boeken en artikelen, waaronder die op onze website.

De kortste weg om voor jezelf een kernachtig beeld op te bouwen van de Theosofia zoals die in *De Geheime Leer*

wordt uitgelegd, is door met je abstract denken de innerlijke reis te volgen die elk wezen, elke 'vonk der Eeuwigheid', maakt: een pad van uit-wikkeling, waarbij het tot uitdrukking leert brengen wat het latent in zich heeft. Tijdens deze 'reis' wikkelt zo'n vonk der Eeuwigheid, zo'n monade, zijn vermogens uit van onzelfbewustzijn tot vollediger Zelfbewustzijn. Die uitwikkeling duurt een oneindige tijd, er is geen grens aan.

De kortste weg is dus: tracht die theosofische kern te vatten, waarbij het niet nodig is je te verdiepen in de vele degeneraties die de Theosofia in de verschillende culturen heeft ondergaan.

De zeven Juwelen van Wijsheid

Als we de kernwoorden uit de drie grondstellingen combineren, komen we uit op zeven kernbegrippen, die we de zeven Juwelen van Wijsheid noemen. Deze kernbegrippen vindt u door de gehele theosofische literatuur heen. We leren ze het makkelijkst kennen en gebruiken door ze alle zeven in combinatie met elkaar te gebruiken.

Zoals we in de drie grondstellingen (zie hierboven en op blz. 70) zien, is de samenwerking van de monaden, de 'vonken der Eeuwigheid', cyclisch, karmisch bepaald en universeel. Dat laatste houdt in dat er op alle gebieden dezelfde basisprocessen gaande zijn. De ontwikkeling van de monade, het tot uitdrukking leren brengen van zijn latente vermogens, verloopt altijd en overal op basis van de hieronder staande zeven Juwelen van Wijsheid: (zie ook blz. 71)

1. Wederbelichaming (reïncarnatie): cycliciteit, het tweelingjuweel van karma.
2. Karma (oorzaak en gevolg), het tweelingjuweel van wederbelichaming.
3. Hiërarchieën (van bewustzijn, leven binnen leven).
4. Zelfwording (je wordt altijd jezelf: wat je zelf hebt opgebouwd in voorgaande cyclussen).
5. Progressieve evolutie (continue voortgang): wat je geleerd hebt (dus geworden bent) kan je niet verliezen.
6. De twee Paden (wat is ons motief: voor het geheel of voor onszelf?).
7. Kennis van het Zelf (de essentie van het ENE, allesomvattende LEVEN).

De interactie tussen de monaden (de vonken der Eeuwigheid) is cyclisch (juweel 1) en is karmisch (juweel 2) gedreven, waarbij elke actie een in karakter gelijksoortige reactie van de Kosmos produceert. De samenwerking vindt

hiërarchisch plaats: de verhoudingsgewijs hoger ontwikkelde monaden inspireren en werken samen met de lager ontwikkelde monaden (juweel 3). In deze dynamische samenwerking drukt elke monade steeds uit wat hij eerder al tot uitdrukking heeft leren brengen, wat hij geworden is in voorgaande cyclussen (juweel 4). Daarop bouwt hij verder, hij ontplooit edeler kwaliteiten. Daarbij wordt hij gestimuleerd door de invloeden van de hogere monade in de hiërarchie waar hij een onderdeel van is. De invloeden van die hogere monade prikkelen de hogere kwaliteiten die hij zelf sluimerend in zich draagt, en stimuleren hem deze te ontwikkelen en tot uitdrukking te leren brengen (juweel 5). Het uiteindelijke resultaat van deze samenwerking wordt bepaald door het motief waarmee deze samenwerking plaats vindt (juweel 6). Enkel vanuit een mededogend motief is de Kern van het Universele Leven te kennen (juweel 7).

Dit proces van universele ontwikkeling vindt plaats in het ritme van de hierboven genoemde cyclussen, waarin deze zeven wetmatigheden een continue rol spelen. Het levert een uiterst dynamische manifestatie op. De uitdaging is om ons te trainen om steeds deze theosofische basisinzichten te blijven gebruiken om elk probleem te analyseren. Zo leren we de oorzaak ervan te begrijpen. Dan kunnen we die dus ook wegnemen. Er is geen probleem dat niet volgens deze zienswijze begrepen en opgelost kan worden.

Zonsopgang in Georgië.

Het ENE LEVEN

Basisgedachten

In onze wereld waar mensen zich voornamelijk vereenzelvigen met de uiterlijke wereld, is men geneigd de oorzaak van de coronapandemie te zoeken in materiële zaken, zoals het virus. En natuurlijk speelt het coronavirus een rol in het hele proces, maar als je uitgaat van de drie grondstellingen, die in het vorige artikel benoemd zijn, dan kom je tot fundamenteel andere inzichten en trek je andere conclusies. Uit de drie grondstellingen vloeien een aantal basisgedachten voort waarmee je tot een veel groter begrip van de coronapandemie komt. Alle artikelen in dit themanummer zijn gebaseerd op deze basisgedachten.

Kerngedachten

» Alles leeft. Leven is in essentie grenzenloos. Leven is ageren en reageren. Er zijn altijd verschillen in ontwikkeling tussen wezens.

» Alle wezens zijn één en dus onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze zijn onderdeel van een hiërarchie van leven. Elke hiërarchie maakt deel uit van een grotere hiërarchie. Overal gelden dezelfde wetmatigheden.

» In een cyclisch proces en op basis van oorzaak en gevolg doen wezens in gezamenlijkheid ervaringen op en groeien daardoor in bewustzijn.

Alles leeft

De belangrijkste basisgedachte is dat alles wat bestaat, leeft. Er is geen dode materie. Wat we zien en wat we niet zien, zijn levende wezens.

De gangbare opinie is dat alleen mensen, dieren en planten leven, maar wij zeggen dat mineralen, cellen, bacteriën, virussen, moleculen, atomen en atomaire deeltjes, planeten, zonnen, universa evenzeer leven. Ook verschijnselen die we niet met onze zintuigen kunnen waarnemen, zoals gedachten, zijn levende wezens.

Leven of bewustzijn – ageren en reageren

Wat bedoelen we precies als we zeggen dat alles leeft? Wat is leven?

Het is merkwaardig dat in de huidige wetenschap er geen door iedereen aanvaarde definitie van leven is. Er zijn wel een aantal criteria opgesteld waaraan een levend wezen moet vol-

doen, zoals dat het zich kan reproduceren en stofwisseling moet hebben, maar dat zijn vrij willekeurige eisen, waaraan niet elk levend wezen voldoet. Een muilezel bijvoorbeeld leeft, maar kan zich niet voortplanten.

De definitie die wij gebruiken, is dat elk wezen *zichzelf kan voortbewegen, kan ageren en reageren, en waarop andere wezens kunnen reageren*. Elk wezen bestaat dus altijd in relatie met andere wezens. Het handelt uit zichzelf, reageert op andere en is voorwerp van handelingen van andere.

Naar ons inzicht voldoen alle verschijnselen – alle manifestaties – hieraan: atomen, virussen, cellen, bacteriën, mineralen, planten, dieren, mensen, planeten, sterren, gedachten. Iedereen kan dit voor zichzelf controleren. Noem een manifestatie, een natuurlijk verschijnsel, en onderzoek of het kan ageren en reageren en voorwerp van de handelingen van

andere kan zijn. Als inderdaad alles hieraan voldoet, is het dan niet logisch te veronderstellen dat alles leeft?

Die beweging van wezens, dat ageren en reageren, vindt plaats door een innerlijke kracht in het wezen zelf. Er is een bepaalde innerlijke impuls die een wezen ertoe brengt een handeling te verrichten. Die impuls komt uit het bewustzijn van dat wezen voort.

Denk bij het woord 'bewustzijn' niet aan zelfbewustzijn, dat ons menselijke bewustzijn kenmerkt. Een bewustzijn, zoals wij dat woord gebruiken, is een synoniem voor een wezen. Het is de innerlijke kracht die een wezen, instinctief of zelfbewust, ertoe aanzet handelingen te verrichten.

Leven is in essentie grenzenloos

Een volgende basisgedachte is, dat al die bewustzijnen, van atoom tot Melkweg, *in essentie* hetzelfde zijn. Ofwel, de allerdiepste achtergrond, het hart van het hart van elk wezen is hetzelfde. Het is hetzelfde LEVEN, dat in een dier, een virus, een mens en in een zon zit.

De logica van die gedachte zit hem in de veronderstelling dat de allerdiepste achtergrond van elk wezen grenzenloos is. Het is grenzenloosheid die het hart van het hart van elk wezen is. Daarom heeft elk wezen alles in zich. Daarom is er sprake van een essentiële eenheid.

Verschillen in ontwikkeling

Natuurlijk zijn er verschillen tussen wezens. Sterker: er zijn *altijd* verschillen tussen wezens. Maar die zijn niet essentieel. Die verschillen zijn er omdat er een verschil in ontwikkeling is. Niet iedereen heeft dezelfde vermogens en eigenschappen ontwikkeld.

Dus het enige verschil tussen wezens is de mate waarin ze uitdrukking geven aan dat ENE LEVEN. En elk wezen doet dat op een unieke wijze. Dus hoewel in essentie alle wezens hetzelfde zijn, zijn ze in hun uiterlijke vorm verschillend van elkaar.

Omdat alle wezens in essentie hetzelfde grenzenloze LEVEN zijn, horen zij alle bij elkaar, ja, zijn ze delen van elkaar. Zoals de takken en bladeren van een boom delen zijn van diezelfde boom, zo zijn alle wezens onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Leven werkt samen in hiërarchisch verband

De verbondenheid is niet willekeurig, maar krijgt uitdrukking in een hiërarchisch verband.

Wat is een hiërarchie?

Een hiërarchie is een eenheid, waarin de verder ontwikkelde bewustzijnen en de minder ver ontwikkelde

bewustzijnen nauw samenwerken. De verder ontwikkelde bewustzijnen leggen bepaalde patronen of wetmatigheden neer voor de minder ver ontwikkelde wezens. Die wetmatigheden zou je lokale natuurwetten kunnen noemen die afgeleid zijn van universele natuurwetten. Die minder ver ontwikkelde wezens vormen de voertuigen of instrumenten voor de verder ontwikkelde wezens. Zo werkt een mens nauw samen met miljarden levende bouwstenen die zijn lichaam samenstellen, zoals cellen en atomen.

De top van de hiërarchie is geen absolute top. Er is grenzenloosheid. Dus er is altijd meer. Elke hiërarchie is een bouwsteen of onderdeel van een nog grootsere hiërarchie, en dit tot in het oneindige.

Bewustzijnsbereik en invloedssfeer

Hoe verder een wezen ontwikkeld is, des te groter is zijn bewustzijnsbereik. Dat wil zeggen dat het meer besef heeft van de oneindige mogelijkheden en processen van de Natuur. Zoals een volwassene een groter besef heeft van de wereld waarin hij leeft en van de processen die in die wereld plaatsvinden dan een kind, zo verschillen wezens ook in het bereik van hun bewustzijn. Mensen hebben een groter bewustzijnsbereik dan dieren of planten, omdat mensen kunnen denken en dieren en planten dat nog niet kunnen.

Die verschillende rijken van de natuur staan echter niet los van elkaar. Het tegendeel is het geval. Net zoals kinderen in de 'invloedssfeer' van hun ouders of leraren leven, zo leven minder ver ontwikkelde bewustzijnen in de sfeer van verder ontwikkelde bewustzijnen, en die weer binnen de sfeer van nog verder ontwikkelde bewustzijnen. Er zijn voortdurend sferen binnen sferen. Die minder ver ontwikkelde bewustzijnen kunnen feitelijk alleen maar leven dankzij de sfeer van die verder ontwikkelde wezens. De planten leven bijvoorbeeld binnen de sfeer van het dierenrijk en mensenrijk, en de dierlijke wezens binnen de sfeer van het mensenrijk.

Zie daarom een hiërarchie als een eenheid met een top, waarbinnen wezens van verschillend ontwikkelingsniveau leven — de verschillende rijken van de Natuur. Ze hebben alle de top als wortel, hebben daarom in principe alle dezelfde mogelijkheden en vermogens als die top. In die hiërarchie 'stroomt' het leven van de relatief verst ontwikkelde naar 'beneden', naar de minder ver ontwikkelde en vandaar weer terug naar 'boven'. Leven is ageren en reageren.

Binnen onze hiërarchie zijn dan ook andere sferen dan onze fysieke wereld, die echter niet met stoffelijke instru-

menten meetbaar zijn. Er is een gevoelswereld — soms ook wel astrale wereld genoemd. Er is een denkwereld, een hoger gebied van die astrale wereld. Er is een geestelijke wereld, een nog hoger deel van die astrale wereld. Feitelijk behoren mensen tot al die werelden en niet alleen tot de zintuiglijke wereld. Zo kunnen we met ons denken gedachten waarnemen, die tot de mentale sfeer behoren. Omdat de minder ver ontwikkelde bewustzijnen de patronen van de verder ontwikkelde volgen, vind je door de gehele kosmos dezelfde wetmatigheden. We drukken dit idee uit met de zinsnede: *zo boven, zo beneden*. De wetmatigheden van cycliciteit en oorzaak en gevolg bijvoorbeeld — straks meer daarover — vind je overal terug. Het volgen van die wetmatigheden is overigens niet een mechanisch proces. Een wezen wordt door een sfeer aangetrokken op basis van een overeenkomstige karakteristiek, die hij zelf heeft ontwikkeld. Vrije wil speelt daarom altijd een rol in deze processen.

Cycliciteit, oorzaak en gevolg en groei

Feitelijk 'reizen' alle verschillende wezens door die verschillende sferen van de hiërarchie waar ze een onderdeel van zijn. Afhankelijk van ons bewustzijnsbereik, kunnen wij dit wel of niet bewust waarnemen in deze gebieden. Als een mens in de zintuiglijk waarneembare sfeer is, heet het dat hij 'leeft'. Hij heeft zich gemanifesteerd en is actief. Als hij slaapt of dood is, trekt hij zich terug in geestelijke sferen en rust uit. En dat geldt voor alle wezens.

Er is dus voortdurend een afwisseling van activiteit en rust. In een cyclische beweging gaan we van de periode van activiteit — het leven — naar de periode van rust — de dood. Als mensen van rust naar activiteit gaan, noemen we dat reïncarneren.

Die cyclische beweging vindt zoals alles plaats vanuit het bewustzijn. Het bewustzijn is als het ware de motor die het proces bestuurt en leidt. Het ageert, krijgt een reactie, ageert daar weer op.

Dat ritmische proces van ageren en reageren, geboren worden, leven, sterven, rusten en van weer geboren worden vindt plaats op basis van de wetmatigheid van oorzaak en gevolg. Elk wezen handelt en schept daarmee oorzaken. Elke oorzaak leidt tot een gevolg dat in karakteristiek overeenkomt met de oorzaak. De toestand waarin we ons bevinden, is daarom altijd terug te leiden naar de oorzaken die we in het verleden gezaaid hebben. Daar zijn geen uitzonderingen op.

Oorzaken worden vaak in gezamenlijkheid geschapen; daarom zullen mensen vaak in gezamenlijkheid met

bepaalde gevolgen geconfronteerd worden.

Het cyclische proces, en de wetmatigheid van oorzaak en gevolg, leiden ertoe dat elk wezen steeds nieuwe ervaringen opdoet en daardoor groeit in bewustzijn. Voortdurende ontwikkeling is dan ook een van de wetmatigheden in de Natuur.

Ethiek is het grondpatroon van de Natuur

Tot slot een laatste basisgedachte. Omdat alle wezens in essentie het grenzenloze zijn, en alle wezens uit de top van de Hiërarchie voortkomen, waar ze een onlosmakelijk deel van zijn, staat niets los van elkaar. Afgescheidenheid bestaat niet.

Zodra we het besef van verbondenheid verliezen en uitgaan van afgescheidenheid, ontstaat disharmonie. Dan ontstaan rijkdom en armoede, conflicten, crises, oorlogen en ziekten. De Natuur is het onmetelijke aggregaat van alle wezens die in onderlinge vermenging over en weer op elkaar inwerken. Er is dynamische harmonie, waar in gezamenlijkheid ieder wezen voortdurend verandert en groeit. Door je af te zonderen van de totaliteit ontstaat disharmonie. Hoe groot die ook mag zijn, altijd zal de harmonie eens weer hersteld worden. Als we echter met de Natuur zouden meewerken, hoefde de harmonie nooit hersteld te worden omdat er geen disharmonie zou zijn. Ethiek is gebaseerd op de onlosmakelijke verbondenheid van alle wezens. Samenwerking, opoffering en mededogen zijn daarom de gewoontepatronen van de Natuur (zie ook het artikel 'Altruïsme' blz. 68-69). Dit is een zeer inspirerende gedachte: we hoeven de universele broederschap niet 'te maken', want die is er al. Wat wel nodig is — heel hard nodig is — is dat we dat schitterende inzicht herkennen en tot leidend idee van ons leven maken.

Zonsopgang in Ethiopië.

Wat is een virus?

Wat voor soort wezen is een virus? Wat is zijn aard en rol in de natuur? Wat doen we als we virussen in laboratoria manipuleren, bijvoorbeeld door middel van genetische manipulatie?

Wat is een virus?

De wereld wordt momenteel in zijn greep gehouden door het coronavirus. Maar wat is een virus eigenlijk? Ondanks de wereldwijde impact die ze hebben en het feit dat ze een enorm dier als een olifant kunnen vellen, zijn virussen buitengewoon minuscule. Ter illustratie: er passen honderden virussen in een enkele bacterie. Virussen zijn, volgens de wetenschappelijke visie, dan ook niets meer dan een pakketje erfelijk materiaal, een stukje genetische code in een huls van eiwitmoleculen. In het geval van een coronavirus zit er ook nog een vetachtig jasje omheen, vandaar dat handen wassen met zeep zo effectief is. Dat zorgt ervoor dat het vetlaagje wordt afgebroken en daarmee ook het virus. Virussen kunnen zich niet zelfstandig voortplanten, ze hebben daarvoor de hulp van een gastheer nodig. Het mechanisme dat cellen hebben om zich te vermenigvuldigen ontbreekt bij virussen. En de oplossing die ze daarvoor hebben, is meteen het probleem dat ze veroorzaken: want eenmaal binnengedrongen in hun gastheer 'kapen' ze het kopieermechanisme

van de cel. Het virus neemt de regie van de cel over en 'geeft opdracht' om zijn eigen erfelijk materiaal te vermenigvuldigen. Dit gaat door totdat er zoveel virussen zijn geproduceerd dat de cel openbarst en vernietigd wordt. De virussen breken uit en kunnen zich verder verspreiden in het lichaam.

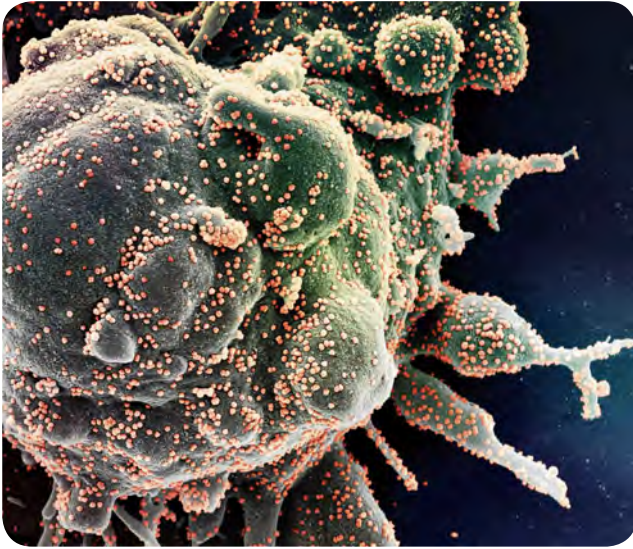
Levend of niet?

Virussen zijn zo primitief dat er binnen de wetenschap geen consensus bestaat of een virus nou levend is of niet. Het feit dat ze niet eten, niet groeien en zich niet buiten een gastheer kunnen voortplanten maakt dat ze als niet-levende eenheden worden gezien.

Volgens de Theosofie zijn virussen wel degelijk levend, want zoals in het vorige artikel is uitgelegd leert de Oude Wijsheid dat *alles* leeft, dus ook virussen. Achter of door dat 'pakketje' genetisch materiaal werkt het bewustzijn van een primitief wezen. Want ook bij virussen zien we de kenmerkende eigenschappen van leven; het in staat zijn om te ageren en te reageren, om uit zichzelf in bewe-

Kerngedachten

- » Virussen zijn primitieve wezens die zich niet zelfstandig kunnen voortplanten, ze hebben daar een gastheer voor nodig.
- » Virussen leven ten koste van hun gastheer en zijn dus parasitair.
- » Virussen zijn er altijd en overal, maar zolang we in harmonie zijn kunnen ze weinig kwaad.
- » In laboratoria worden kunstmatig nieuwe virussen gemaakt door middel van genetische manipulatie, vaak nog besmettelijker dan de oorspronkelijke variant.

Ingekleurde elektronenmicroscopische foto van een cel (groen) die is geïnfecteerd met SARS-CoV-2 (roze bolletjes), geïsoleerd uit een COVID-19-patiënt. Foto National Institute of Allergy and Infectious Diseases, VS.

ging te komen en te reageren op invloeden van buitenaf. Binnen hun gastheer worden ze namelijk actief, en ook zien we dat virussen reageren op het afweermecanisme van de gastheer. De constante aanpassing van virussen (mutaties) om aan dit afweersysteem te ontsnappen, getuigt van een zekere intelligentie op dat heel primitieve niveau. Sommige wetenschappers spreken dan ook met waardering over het vernuft en de slimheid van virussen in hun vermogen zich steeds weer aan te passen. Die aanpassing betekent dat virussen *evolueren*, ze ‘trekken iedere keer een ander jasje aan’, waardoor ons afweermecanisme ze niet meer herkent en we steeds opnieuw immuniteit moeten opbouwen.

Soorten en maten

We kennen virussen vooral als ziekteverwekkers, maar dat is slechts een klein deel van het verhaal. Virussen spelen namelijk een essentiële rol in het leven en het klimaat op aarde. Het zijn bovendien de meest voorkomende biologische entiteiten op de planeet. Om een idee te geven van de omvang waarin ze voorkomen: er bevinden zich in slechts één druppel oceaanwater een paar miljoen virussen. En met name in dat oceaanleven hebben ze een sleutelrol in de voedsel- en koolstofkringloop.

Als we ons even alleen tot het menselijk beperken, dan zien we dat naast de virussen die ons ziek maken, we ook virussen hebben die juist andere ziekmakers – zoals bacteriën – opruimen, waardoor ze ons juist gezond houden. We dragen continu virussen bij ons, maar zolang we gezond

en in harmonie zijn merken we daar niets van en worden we niet ziek. Wat we precies onder harmonie en ziekte verstaan leggen we in het volgende artikel uit.

Wat het huidige coronavirus nu anders maakt dan bijvoorbeeld het SARS-1 virus dat in 2002 de kop op stak, is dat het zo uitermate besmettelijk is. Waar SARS-1 zich diep in longen vestigde en pas besmettelijk werd wanneer de patiënt goed ziek was en begon te hoesten, vestigt COVID-19 zich eerst hoger, in de keel en neus, waar het al volop aanwezig en dus besmettelijk is, al ruim voordat de drager symptomen krijgt.

Waar komen virussen vandaan?

Virussen zijn er altijd geweest zolang er cellulair leven bestaat. Van bacterie tot mens, ze komen in alle natuurrijken voor. Ieder natuurrijk heeft zijn specifieke virussen die over het algemeen onschadelijk zijn voor wezens uit andere rijken.

Over het algemeen, want die enkele keer dat een virus overspringt van het ene naar het andere rijk ontstaan de problemen. Als we kijken naar de oorsprong van virussen die ons ziek maken, dan zijn ze alle te herleiden naar het dierenrijk. Van ieder virus dat bij de mensheid voor een pandemie heeft gezorgd, is bekend dat het een *zoönose* is, een infectieziekte die overgesprongen is van dieren. Zo is HIV afkomstig van apen, was de MERS-uitbraak in het Midden Oosten afkomstig van kamelen en vinden de meeste andere griepvarianten hun oorsprong in (wilde) vogels. En ook van het coronavirus is nu bekend dat het van vleermuizen afkomstig is (die er zelf niet ziek van worden) en waarschijnlijk op mensen is overgedragen met de tussenkomst van een andere diersoort.

Maar over het algemeen geldt dat virussen er altijd en overal zijn geweest. Het zijn de opruimers in de natuur die als zodanig hun functie in het geheel hebben en die, wanneer de natuur in harmonie is, tot weinig problemen leiden. Totdat het misgaat, wanneer we als mens de harmonie verstoren, waardoor we een situatie creëren die tot een crisis kan leiden als de huidige. In het volgende artikel gaan we dieper in op de achterliggende oorzaken hiervan. Maar het mag duidelijk zijn dat waar mensen disharmonieus met dieren omgaan, zoals op de markt in Wuhan, waar dicht op elkaar gepakt vee en wilde dieren levend werden verhandeld en geslacht, de kans sterk vergroot wordt dat dierlijke virussen op mensen overgedragen worden. Dat geldt eveneens voor de bio-industrie die met behulp van intensief antibioticagebruik zeer hoge concentraties dieren mogelijk maakt.

Gemanipuleerde virussen

Er is echter nog een tweede oorzaak voor het ontstaan van op de mens overdraagbare virussen. Niet alle virussen zijn namelijk op natuurlijke wijze tot stand gekomen. In laboratoria over de hele wereld worden door wetenschappers ook op synthetische wijze virussen gemaakt door middel van genetische manipulatie. De twee motieven hiervoor zijn elkaars tegengestelde: in het ene geval is het om medisch inzicht te krijgen hoe virussen zich gedragen en bestreden kunnen worden, ten behoeve van de mensheid. Men hoopt daarmee onder andere te ontdekken hoe men vaccins kan maken. In het andere geval betreft het biologische oorlogsvoering.

Goed bedoeld of niet, er zit hoe dan ook een groot risico aan deze laboratoriumexperimenten. De kans is namelijk aanwezig dat zo'n gemanipuleerd virus vroeg of laat toch buiten het laboratorium terechtkomt met alle gevolgen van dien. En laat nu net in Wuhan het Wuhan Instituut voor Virologie zitten, waar sinds enkele jaren van vleermuis afkomstige coronavirussen worden gemanipuleerd en zelfs op mens overdraagbaar gemaakt!⁽¹⁾ Deze gemanipuleerde virussen zijn soms nog besmettelijker dan de natuurlijke. Op het moment van schrijven hebben onderzoekers nog steeds niet de exacte bron van de uitbraak kunnen vaststellen, terwijl dat bij de eerdere MERS en SARS-1 epidemie wel binnen afzienbare tijd was achterhaald. Het zou ook zeker niet de eerste keer zijn dat virussen uit laboratoria ontsnappen. De afgelopen decennia hebben er zelfs verscheidene ontsnappingen plaatsgevonden, waarbij de gevolgen dankzij resoluut ingrijpen slechts tot enkele sterfgevallen beperkt zijn gebleven.⁽²⁾

Gemeenschappelijke karakteristiek

De kunstmatige manipulatie daargelaten, zijn virussen onlosmakelijk verbonden met het leven op aarde, waarin ze hun functie vervullen. En wij zijn het, die aan een virus het stempel 'goed' of 'slecht' geven, afhankelijk van het feit of ze onze gezondheid in gevaar brengen of niet. En toch dienen ook de 'slechte' virussen – ons persoonlijke lijden overschrijdend – een groter doel, alleen hebben we dat zelf vaak niet in de gaten. Ze bieden namelijk de gelegenheid om het welzijn van de mensheid *als geheel* op een hoger niveau te brengen, mits we onze lessen leren. Straks meer hierover.

Maar los van de stempel goed of slecht die we als mens eraan geven, valt er in zijn algemeenheid echter wel iets te zeggen over de *karakteristiek* van virussen. En dat is dat ze allemaal, zonder uitzondering, leven ten koste van

ander leven, ten koste van de gastheer die ze gebruiken om zichzelf voort te planten. Virussen zijn dus *parasitair* en dat is belangrijk om in gedachten te houden als we straks verder ingaan op de achterliggende oorzaak van het ontstaan van een pandemie waar we nu mee te maken hebben.

Vragen ...

Tot zover een algemene introductie van wat virussen zijn, waar ze vandaan komen en welke rol ze vervullen. Maar ondanks alle kennis die we voor handen hebben, blijven er fundamentele vragen onbeantwoord. Als we goed om ons heen kijken zien we tal van uitzonderingen en patronen waar we nog geen goed antwoord op hebben. Waarom komen pandemieën met een bepaalde cyclische regelmaat terug, vaak in perioden van mentale spanningen als gevolg van oorlog, hongersnood of armoede?

Als er eenmaal een epidemie heerst, waarom is de één wel en de ander niet vatbaar? Hoe kan het dat de één doodziek wordt en een ander, ook drager van het virus, er bijna niets van merkt? Zoals er tijdens de Spaanse griep-pandemie van 1918 in een dorpje in Alaska 76 van de 82 inwoners omkwamen, terwijl inwoners van een dorp verderop slechts milde verschijnselen hadden?⁽³⁾

In het volgende artikel zullen we verder op deze vragen ingaan en aan de hand van de inzichten die de Theosofie ons geeft, antwoorden proberen te vinden die niet alleen de oorzaak, maar ook een duurzame oplossing bieden voor een crisis als deze. Wat kunnen we van deze pandemie leren? Welke rol speelt de mens hierin? Om alvast een hint te geven: een virus kan zichzelf niet verspreiden, het is de mens die dat doet!

Referenties

---

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Wuhan_Institute_of_Virology
  2. <https://thebulletin.org/2014/03/threatened-pandemics-and-laboratory-escapes-self-fulfilling-prophesies/#>
  3. <https://www.bbc.com/future/article/20181023-the-places-that-escaped-the-spanish-flu>
-

Zonsopgang in de Verenigde Staten, Wisconsin.

Kerngedachten

- » Gezondheid en ziekte hebben hun oorsprong in onze manier van denken.
- » Ziekten zijn herstelprocessen: het lichaam tracht de opgetaste disharmonie uit het gestel te drijven.
- » Innerlijke groei is goed mogelijk zonder ziekten.
- » Het *risico* van een epidemie of pandemie doet zich cyclisch voor, afgestemd op de kosmische cyclussen. Of ze daadwerkelijk optreden hangt van de menselijke mentaliteit af.
- » Door te leven vanuit eenheidsbesef en universele broederschap voorkom je toekomstige ziekten.

Wat is ziekte?

Nu we een visie hebben opgebouwd over de theosofische basisstellingen en wat een virus is, kunnen we twee zeer interessante en belangrijke vragen bespreken: wat is een ziekte en waarom treden epidemische ziekten vaak cyclisch op?

Het menselijk bewustzijn is een denkbewustzijn

Alles leeft, alles is zich bewust: zelfbewust of instinctief bewust. En bewustzijn is de agerende en reagerende kracht achter alle uiterlijke gebeurtenissen, zoals in de bijdragen hiervoor is beschreven. De primaire oorzaak van onze perioden van gezondheid en ziekte ligt daarom *in ons menselijk bewustzijn*.

Welk type bewustzijn hebben mensen? We zijn in staat te denken, gedachten waar te nemen. De mens is in staat een beeld te vormen van de werkelijkheid en welbewust keuzes te maken. Keuzes die in harmonie of disharmonie zijn met het geheel waar wij onderdeel van zijn. De oorsprong van gezondheid en ziekte ligt om die reden in ons denken: in de soort gedachten die we nu en in voorgaande jaren en levens dachten.

De oorzaak van onze gezondheid en ziekte

Hoe kan dat verklaard worden? Wij als menselijk bewustzijn zijn het leidende wezen voor alle wezens in de

hiërarchie die wij zijn. Het gaat om een grote diversiteit aan wezens: van gedachtewezens tot onze verlangens, gevoelens en de wezens die ons lichaam vormen: de orgaan-, cel- en atoomwezens. Al die wezens zijn in voortdurende interactie met elkaar. Ieder heeft een functie in het geheel te vervullen.

Het zijn in alle gevallen wezens die veel minder ver ontwikkeld zijn dan wij. Ze kunnen niet denken, niet zelf een richting kiezen in hun leven en volgen daarom vanuit hun eigen karakter onze impulsen. Aan ons de taak ze aan te sturen.

Hoe werkt dit? Ons denken creëert een *invloedsfeer* of *krachtenveld* van een bepaalde karakteristiek waarbinnen al die lagere wezens hun leven leiden. Zij worden volledig omgeven door onze invloed. Als onze gedachten evenwichtig en constructief, vriendelijk en hulpvaardig zijn, weerspiegelt die harmonie zich in onze lagere natuur. Dat kunnen we soms direct ervaren, bijvoorbeeld als we gedurende enkele uren al onze zorgen om onszelf vergeten omdat we ons volledig wijden

aan een voor anderen waardevol doel. Misschien zijn we wel moe als we beginnen. Toch ontdekken we dan vaak, na afloop, dat onze zelfloosheid ons lichaam juist heel fit heeft gemaakt. Ons lichaam werkte als een zonnetje mee. Maar als wij bijvoorbeeld in woede uitbarsten of meege-sleept worden door een hevig verlangen, dan zal die explosieve disharmonie in ons denken als een schok inwerken op ons lichaam. Ongebreidelde emoties zijn uitputtend. Kortom, elke gedachte die we denken is te zien als een zaad, dat we in onze eigen constitutie planten. En als de omstandigheden geschikt zijn, groeit zo'n zaad uit tot 'kruid' of 'onkruid', tot een constructieve of destructieve kracht. Soms heel snel, zoals in de voorbeelden hierboven, soms pas na vele jaren of levens. Dan hebben we te maken met najffeffecten, die we ooit zelf veroorzaakt hebben. Dit is de achterliggende oorzaak van onze perioden van gezondheid en ziekte.⁽¹⁾

Wat is een ziekte?

We gaan nu een stap verder: wat is dan een ziekte? Een ziekte is een disharmonie in ons denken die zich – na een rijpingsperiode – projecteert in onze lagere natuur, die immers onze impulsen volgt. De onbalans beïnvloedt eerst onze psychische, gevoelsmatige natuur en vervolgens onze lichamelijke natuur. Hij uit zich als een psychisch of lichamenlijk probleem, of, bij psychosomatische ziekten, allebei. Wanneer zich disharmonie in ons fysieke lichaam heeft opgebouwd, worden we lichamenlijk ziek. Wat gebeurt er dan in feite? Het is de poging van ons lichaam om zich te ontdoen van deze disharmonie en zodoende de balans en vitaliteit te herstellen. Het is *een proces van herstel*. De theosofische visie op lichamenlijke ziekten is dus wezenlijk anders dan wat de meeste mensen erover denken. Meestal wordt een ziekte gezien als een ongenode gast, een gevaarlijke indringer, die bestreden moet worden. Dit komt door onwetendheid over de oorzaak.

Ook een infectieziekte is een herstelproces. Als een virus of bacterie zich in ons lichaam gaat vermenigvuldigen, komt ons immuunsysteem in actie. Soms ook krijgen we koorts. Gedurende onze ziekteperiode worden allerlei stoffen het lichaam uitgewerkt: stoffen die in ons zweet zitten, dode celresten, enzovoort. Ziek worden is geen straf of pech, maar een poging tot herstel van harmonie. Ziekteverwekkers zijn, beeldend gezegd, 'opruimers' en 'reinigers', 'afval-eters'.⁽²⁾ Daarom probeert een wijze dokter niet een ziekte 'de kop in te drukken', waardoor je de innerlijke spanning nog verder laat oplopen, maar geleidelijk, zo harmonisch mogelijk naar buiten te laten vloeien.

Innerlijk groeien zonder ziek te worden, kán

Ideaal is natuurlijk om ziekten te voorkómen. Dat kan, en kan zelfs heel goed: door ons denken evenwichtig en geestelijk geïnspireerd te laten zijn. Dan leggen we geen oorzaken voor ziekte. Dan creëren we een toestand van dynamische harmonie in de levende hiërarchie die we zijn. Doordat we zelf ons bewustzijn uitbreiden, stimuleren we de wezens die onze lagere natuur vormen, dat ook te doen. Een deel ervan zal met ons meegroeien, terwijl een ander deel zich niet meer aangetrokken zal voelen tot de gewijzigde karakteristiek. Dat deel zal verdwijnen en hun evolutie elders voortzetten. In een harmonisch groeiend organisme vindt continu een instroom en uitstroom van wezens plaats, te vergelijken met een land dat cultureel en geestelijk groeit: dat gaat ook altijd gepaard met immigratie en emigratie.

We kunnen dus al onze menselijke groeifasen doorlopen zonder ziek te worden. Toch zullen ziekten in onze huidige fase van onze menselijke ontwikkeling nog vaak voorkomen. We zijn nog volop bezig meer te begrijpen van de ware aard van het leven. We zijn nog volop bezig ons bewustzijn te leren leiden, in plaats van de golven van denkbeelden en gevoelens te ondergaan. Als we geen ziekten zouden krijgen, dan zou de disharmonie in ons lichaam zich almaar opbouwen. Na kortere of langere tijd zou zo'n enorme spanning ontstaan dat ons lichaam het in één klap volledig begeeft.

Ziekten als leraar

Ziekten zijn in wezenlijke zin onze leraren, zoals trouwens alle gebeurtenissen in ons leven. Vaak forceren ziekten ons om een pas op de plaats te maken in ons dagelijkse leven. We kunnen niets of weinig meer. En terwijl we ziek op bed liggen, stimuleren ziekten ons tot dieper denken, tot introspectie. We vragen ons misschien af wat in het leven duurzaam is en wat slechts komt en gaat. Ze roepen bij onze naasten hulpvaardigheid op. En er is misschien meer rust om gesprekken te voeren.

Elke ziekte heeft een zodanige karakteristiek, dat het ons stimuleert om bepaalde vermogens te ontwikkelen waar we in het verleden weinig aandacht aan hebben besteed. Om een voorbeeld te geven: wie 'kickt' op heel veel te doen hebben, krijgt vaak een ziekte die juist een grote dosis geduld vereist. We moeten dan haast wel een beroep doen op dat verwaarloosde aspect in onszelf.

Ook van een dodelijke ziekte kunnen we veel leren: lessen die we meenemen naar onze volgende levens. Dat geldt ook als de dood snel intreedt. Gedurende ons sterven zullen we

vanuit een helder perspectief terugzien op heel ons leven, en de achterliggende oorzaken ervan zien. Dit zogenaemde ‘panoramisch visioen’ geeft ons de kans zeer waardevolle conclusies te trekken.

Daarom zijn ziekten onze *vrienden*, ook als ze tijdelijk lijden met zich meebrengen. Tegelijkertijd hebben wij – wij mensen, inclusief alle artsen – wel de taak de ziekte zo pijnloos mogelijk te laten uitwerken. We hebben de plicht het lijden van onze medemens te verminderen.

Waarom wordt de een ziek, de ander niet?

Iedereen heeft al vaak ervaren dat in een groep de een wel en de ander niet door een besmettelijke ziekte wordt geveld. Terwijl het virus of de bacterie zonder twijfel allen besmet. “De een is vatbaar, de ander niet” ... zeggen we dan. Maar wat is ‘vatbaarheid’ dan?

Als bewustzijn de achterliggende kracht is achter al wat gebeurt, en de mens belichaamt denkbewustzijn, dan gaat het om onze *mentale* vatbaarheid, als gevolg van onze vroegere gedachten. In de woorden van G. de Purucker: “*een ziekteverwekker kan alleen gedijen in een mens als deze in zijn psychische systeem het zaad van die ziekte heeft*”.⁽³⁾ Ziekteverwekkers worden niet aangetrokken tot mensen die een andere karakteristiek hebben dan zichzelf. Ze kunnen in zo’n mens niet gedijen, net zozeer als een ijsbeer niet kan gedijen in de tropen.

De oorzaken van ziekten

Wat voor soort neigingen in ons denken zijn de grootste bronnen van ziekten? Dat zijn langdurig gekweekte ongecontroleerde verlangens, passies en gevoelens. Die hebben een ondergravend effect op onze constitutie, op onze psychische en lichamelijke natuur.⁽⁴⁾ Angsten bijvoorbeeld komen voort uit verkeerd gerichte verbeeldingskracht. Het volgende citaat van H.P. Blavatsky geeft ons daarover een dieper inzicht: “De helft, zoniet twee derde van onze zwakten en ziekten zijn de vrucht van onze verbeelding en angsten. Vernietig de laatstgenoemde en geef een andere richting aan de eerstgenoemde, en de natuur zal de rest doen.”⁽⁵⁾

Wijs leidinggeven aan je gedachten zorgt dus voor een gezond lichaam op de lange duur. Het draait om mentale hygiëne. Fysieke hygiëne, de verstandige verzorging van je lichaam, is daar een uitvloeisel of onderdeel van. Zo zal je bijvoorbeeld ervoor zorgen dat je anderen niet besmet. Wie wel fysiek hygiënisch leeft maar mentaal niet, zal toch ziekten oproepen. Want het draait om de aard van onze gedachten.

Slaat een ziekte soms onterecht toe?

Regelmatig wordt ons gevraagd: waarom worden mensen die evenwichtig en sociaal leven, soms ook ziek? Je kunt het nooit wijten aan ‘pech’ of ‘noodlot’, want in de hele Kosmos komt geen pech of noodlot voor. Zoals we eerder schreven, zijn gevolgen altijd terug te leiden tot de veroorzaker. Wat zijn dan wel mogelijke oorzaken?

Als eerste, simpelweg: wie kent zichzelf door en door, tot in de meest subtiele uithoeken van zijn gemoed? En hoeveel moeilijker is het dan om onze medemens volledig, in al hun complexiteit te kennen?

Een tweede mogelijke reden is, dat de oorzaken voor de huidige ziekte in vroegere levens zijn gelegd. Er was, kortom, nog wat uit te werken. Misschien hebben we de karaktertrek die de ziekte had opgeroepen, ondertussen overwonnen. Maar dat ontslaat ons niet van de verplichting om datgene wat we in het verleden verstoord hebben, ooit een keer te compenseren.

Er is ook een derde reden. Wij kunnen ons identificeren met een bepaalde groep mensen en daardoor het wel en wee van deze gemeenschap – tenminste in zekere mate – ondergaan.⁽⁶⁾ Het gecombineerde karma van de gehele groep kan niet anders dan alle leden ervan beïnvloeden. Het motief voor deze identificatie kan verschillen, maar kan zeer onzelfzuchtig zijn. Een voorbeeld is pater Damiaan, die in de negentiende eeuw uit mededogen in een melaatsenkolonie ging wonen om deze mensen innerlijk en uiterlijk te ondersteunen. Na vele jaren daar gewerkt te hebben werd hij zelf ook ziek. Uiteindelijk stierf hij ook aan lepra.

De oorzaak kan natuurlijk ook een combinatie van deze drie zijn.

Hoe gaan we wijs met ziekten om?

Door ervan te leren. Wie niet van zijn ziekten leert, zal zijn verlangens en gevoelens niet veranderen en daardoor steeds weer soortgelijke ziekten oproepen. Je kunt je best doen om van een ziekte af te komen, maar welk nut heeft dat als je dat niet combineert met het aanpakken van de oorzaak?⁽⁷⁾

Het is vanzelfsprekend zinvol daarbij artsen te betrekken. Zij hebben de medische kennis die we nodig hebben om welbewust keuzes te kunnen maken. En wat zijn wijze keuzes? Dat is niet altijd eenvoudig. Ook al weten we dat het wegdrukken van een ziekte in feite het uitstellen ervan is, dan nog kunnen we daarvoor kiezen, bijvoorbeeld omdat we op enig moment een belangrijke taak te verrichten hebben. Dan nemen we bijvoorbeeld een forse pijnstillert

om volop van dienst te kunnen zijn. Daarnaast zijn er vaak keuzes te maken over de medische behandeling, bijvoorbeeld wel of geen ziekenhuisopname, wel of niet beademen, enzovoort. Dat is een zaak van ieders eigen inzicht en doel in de unieke situatie waarin ieder zich bevindt. Een ander kan dat niet voor ons bepalen.

Bij een grote virusuitbraak zien velen heil in het pogen snel een vaccin te vinden. Wanneer de ruime meerderheid van alle mensen zo'n vaccin ingespoten zou krijgen, zo is de gedachte, dan zou de virusuitbraak onderdrukt worden. Om te beoordelen wat je dan doet, moeten we een studie maken van de innerlijke oorzaken van ziekten. Uitleg hierover vindt u in een eerder artikel in *Lucifer*.⁽⁸⁾

Hier stippen we enkele belangrijke punten aan. Vaccinaties onderdrukken het probleem *in ons*. Het is alsof je de inlossing van een schuld uitstelt. Je schuift het probleem naar de toekomst en mist de aangeboden kans de schuld te vereffenen.

Ook is het niet zonder gevolgen als je ziektekiemen direct in iemands bloedbaan brengt: kiemen die die persoon mogelijk nooit zelf binnen zou krijgen. En dat geldt ook als deze ziektekiemen eerst verzwakt of gedood zijn, of als slechts fragmenten ervan worden ingespoten, zoals voor vaccins geldt. Ze hebben ondanks dat nog steeds hun virus-karakteristiek en die is, zoals in de bijdrage hiervoor gezegd, parasitair. Een laatste overweging zou nog zijn, dat het vervaardigen van een vaccin in feite een manipulatie van leven is. Je 'verzwakt' een bacterie of virus, maar de vraag is gerechtvaardigd of we werkelijk weten wat we aan het doen zijn met deze wezens.

Wat is een epidemie of pandemie?

Een epidemie berust op hetzelfde principe als ziekte voor een individueel mens, maar dan op grotere schaal. Het is het gelijktijdig uitzielen van een bepaalde disharmonie door vele mensen tegelijk. Bij een pandemie is dat wereldwijd, waarbij de ziekte de totale mensheid aandoet. Dergelijke grootschalige ziekte-uitbraken kunnen natuurlijk alleen optreden als de innerlijke oorzaak ervoor bij veel mensen is gelegd. Oftewel, het denkpatroon dat de oorzaak ervan is, was door een groot aantal mensen opgebouwd.

De invloed van een pandemie is veel breder dan de mensen die ziek worden. Vrijwel elke gemeenschap op de aarde wordt geraakt, omdat het ook een enorme uitwerking heeft op de handel, de productie, het bestuur, het onderwijs en alle andere sectoren van onze samenleving. De hele mensheid heeft koorts, zou je kunnen zeggen.

Een pandemie is een beproeving voor allen. Ieder mens,

iedere organisatie komt voor de keus te staan: volgen we onze dierlijke natuur, gericht op overleven of onze menselijke natuur, gericht op samenleven? Zoals een ziekte ons tot een andere manier van leven stimuleert, zo is een pandemie een mondiale stimulans om onze manier van samenleven te hervormen. Virussen zijn in wezen ondersteuners in het gezond maken van de denksferen van de aarde.

Het cyclische karakter van epidemieën

Epidemieën treden vaak cyclisch op. Iedereen kent de seizoensinvloed op de griep: de golf komt altijd in de winter. Sommige ziekten komen terug in een cyclus van ongeveer 10-12 jaar. H.P. Blavatsky noemt de aardappelziekte als voorbeeld.⁽⁹⁾ Deze kan gerelateerd worden aan de zonnevlekken-cyclus, die 11-12 jaar duurt. Ongetwijfeld zijn er ook nog andere cyclussen van belang.

Op dit soort cyclische momenten zijn de omstandigheden gunstig voor zo'n epidemie; dat wil niet zeggen dat er dan ook altijd een epidemie optreedt. De Universele Wijsheid kent geen fatalisme. We hebben niet te maken met een noodlot dat van buiten over ons heen komt. De omstandigheden waarin een besmettelijke ziekte zou *kunnen* uitbreken, zijn cyclisch, maar *of* die ziekte uitbreekt, en zo ja hoe we ermee omgaan, is afhankelijk van de menselijke mentaliteit. In het volgende artikel gaan we hier verder op in.

Waarom zien we epidemieën periodiek optreden?

Waarom zijn vele epidemieën cyclisch? Deze vraag kunnen we beter omdraaien: welk proces in de natuur is niet cyclisch? We zien werkelijk alle dingen in de Kosmos komen en gaan, verschijnen en verdwijnen, volgens bepaalde ritmes. Wijzelf zijn er het levende voorbeeld van. Ons slapen en waken, onze geestelijke rustperiode die we 'dood' noemen en ons uiterlijk leven: ons bewustzijn is afwisselend gericht op het uiterlijk en innerlijk leven. En dat geldt voor alle wezens, van welke aard ook. En dus ook voor de hele mensheid.

De cyclussen die de mensheid gedurende haar lange ontwikkelingsweg doorloopt, staan daarbij niet los van de cyclussen van de Kosmos. Wij behoren uiteraard tot de Kosmos, ja, we maken er een onscheidbaar deel van uit. Logisch dat wij ook binnen het patroon van de kosmische wetmatigheden en cyclussen leven.

Wij mensen zijn als het ware cellen binnen de levende Aarde, die zelf een cel is in het grote organisme van het Zonnestelsel, dat weer een cel is binnen een nog grootser kosmisch organisme. Wij leven binnen de bewustzijnsfeer,

binnen de aura van die kosmische wezens. Daarom gaan alle menselijke groeicyclusen samen op met de groeifasen in ons hele Zonnestelsel.

Om het beeld concreter te maken: de Planeten van ons Zonnestelsel, onze Maan, onze Zon en bepaalde sterren-groepen (met name de tekens van de dierenriem) hebben een grote invloed op onze Planeet. Die invloeden zijn van verschillende karakteristiek. Zij combineren zich tot een totaalinvloed die je kunt vergelijken met een muziek-akkoord. En dat muziekakkoord verandert cyclisch. Soms is de ene karakteristiek dominant, soms de andere.⁽¹⁰⁾

Op welke cyclische momenten treden epidemieën of pandemieën op? De ware oorzakelijke factoren liggen zoals eerder gezegd in ons denkbewustzijn. Dat is het zaad. Maar het zaad komt op als de omstandigheden juist zijn, zoals bloemenzaad in de lente opkomt. Dat wordt bepaald door kosmische factoren. Pas als die gunstig zijn voor de ontkieming van de zaden van disharmonie, komen epidemieën tevoorschijn. Dit geldt natuurlijk ook voor alle positieve ontwikkelingen in de samenleving. De zaden daarvoor kunnen we elk moment strooien; vroeg of laat, op het cyclisch bijbehorende moment, zullen die ontkiemen als een krachtige hervormingsbeweging.

Waarom is er NU een pandemie?

Waarom is er NU een coronapandemie en niet een jaar geleden? Nu is de aard van de kosmische invloeden op een zeker moment af te lezen aan de stand van de Planeten, Zon en dierenriem, gezien vanuit de Aarde. De posities van de Planeten, Zon en dierenriem veroorzaken de invloeden niet, maar ze weerspiegelen het karakter van die kosmische invloeden. Zoals de stand van een thermometer niet de koorts veroorzaakt, maar enkel onze toestand aanduidt. Is er in 2020 sprake van een opmerkelijke stand? Jazeker. Zonder het laatste woord te willen spreken – de ware astrologie vergt een diepgaand begrip van de Theosofia – kunnen we enkele aspecten aanstippen. Vanuit de Aarde bekeken staat Pluto achter Jupiter. Deze stand stimuleert volgens de astrologen grote onverwachte storingen en veranderingsprocessen. Deze invloed werkt vele maanden door. Tegelijk zitten we in een minimum van de zonnevlekkencyclus. En maxima en minima van de zonnevlekkencyclus zijn vruchtbare perioden voor epidemieën.⁽¹¹⁾ Voorts zal op 21 december 2020 Saturnus achter Jupiter staan. Conjuncties van Jupiter en Saturnus gaan altijd samen met de afbraak van oude structuren en de aanzet tot nieuwe.⁽¹²⁾ Gedurende het jaar 2020 zullen daarom vele mensen aanwijzingen ontdekken dat onze maatschappij

een stevige hervorming nodig heeft.

Welke rol speelt de corona-epidemie hierin? Door deze epidemie laten veel organisaties en maatschappelijke structuren zien wat ze werkelijk waard zijn. Zijn ze ons een steun in moeilijke tijden? Of zijn ze een grote hinderpaal, een ondergravende factor? Waardevolle lessen! Zoals gezegd is er geen sprake van een fatalistisch noodlot. Het tegendeel klopt: we kunnen de positieve mogelijkheden ontdekken van zelfs de potentieel moeilijkste omstandigheden.⁽¹³⁾ Een ziekte dient zich aan, juist als we eraan toe zijn een innerlijke stap in ons denken en leven te maken. Het is aan ons, om de kans te pakken.

Referenties

1. Lalibel Mohaupt, 'Van ziekte naar genezing'. Artikel in *Lucifer*, 40e jaargang, februari 2018, nr. 1, blz. 28-33. W.Q. Judge, 'Replanting diseases for future use'. Artikel in *Echoes of the Orient*, deel 1, Theosophical University Press, Pasadena 2011, blz. 294-297. (Oorspronkelijk verschenen in *The Path*, deel 7, oktober 1892, blz. 225-228.) G. de Purucker, 'Life-atoms and the cause and cure of disease'. *Esoteric Teachings*, deel 8, Point Loma Publications, San Diego 1987, blz. 42-64.
2. Zie ref. 1, tekst van G. de Purucker, blz. 63.
3. G. de Purucker, *Gulden Regels*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1991, blz. 44-45.
4. Zie ref. 1, tekst van G. de Purucker, blz. 64.
5. H.P. Blavatsky, 'Hypnotism, and its relations to other modes of fascination'. Artikel in: *Collected Writings* deel 12. The Theosophical Publishing House, Wheaton 1987, blz. 403.
6. Bianca Peeters, 'www.karma: het WereldWijdeWeb van karma'. Artikel in *Lucifer*, jaargang 33, aug/okt 2011, blz. 39-47.
7. H.P. Blavatsky, 'Conservations on occultism.' Artikel in: *Collected Writings* deel 9. The Theosophical Publishing House, Wheaton 1986, blz. 102-103.
8. B. Voorham, 'De vermeende veiligheid van vaccinatie'. Artikel in *Lucifer*, nr. 46, sep/okt 1988, blz. 156-166.
9. H.P. Blavatsky, 'Stars and numbers'. Artikel in: *Collected Writings* deel 3. The Theosophical Publishing House, Wheaton 1982, blz. 192-203.
10. G. de Purucker, *Encyclopedic Theosophical Glossary*, lemma Epidemics. Website: <https://www.theosociety.org/pasadena/etgloss/etg-hp.htm>
11. Zie ref. 7. Zie ook: G. de Purucker, 'Esoteric hints on cycles'. In: *Studies in Occult Philosophy*. Theosophical University Press, Pasadena 1973, blz. 10-12; N.C. Wickramasinghe, en anderen (2017) 'Sunspot cycle minima and pandemics: the case for vigilance?' Artikel in: *Journal of Astrobiology and Outreach*, jaargang 5, 2017, blz. 159. Zie: <https://doi.org/10.4172/2332-2519.1000159>
12. G. de Purucker, 'Esoteric hints on cycles'. In: *Studies in Occult Philosophy*. Theosophical University Press, Pasadena 1973, blz. 14.
13. G. de Purucker, *The Esoteric Tradition*. Theosophical University Press, Pasadena 1973, hoofdstuk 34, blz. 1021-1022, voetnoot 439.

Zonsopgang in Brazilië.

Waarde Pan en andere goden die hier wonen, geef dat mijn binnenste mooi wordt. Laat wat ik van buiten heb op goede voet staan met wat ik van binnen ben. Dat ik een wijze voor rijk mag houden en dat ik precies zo veel geld mag hebben als een verstandig man kan dragen en verdragen.

(Plato, *Phaedrus*, 279b–c)

Kerngedachten

- » Een epidemie is herstel van een disharmonie in het denken op het niveau van een maatschappij.
- » Het dominante kapitalistische systeem heeft dezelfde parasitaire karakteristiek als het coronavirus.
- » Dit systeem hebben we bewust en onbewust zelf gecreëerd, door schijn voor werkelijkheid te houden.
- » Uitgaande van mededogen en gezamenlijke spirituele groei kunnen we een harmonieus systeem creëren.
- » De grote beproeving komt nog: een beroep op onze (internationale) solidariteit.

De zieke beschaving

In het vorige artikel stond centraal wat ziekte is, gezien vanuit de theosofische uitgangspunten. We hebben daarin toegelicht dat een epidemie of pandemie een ziekte is op maatschappelijk of wereldniveau. Het is een herstelproces dat onder andere uitwerkt via de lichamelijke gezondheid en dat zijn oorzaak heeft in een disharmonische mentaliteit. Ook hebben we toegelicht wat duurzaam genezen betekent: van je ziekte leren. In dit artikel analyseren we wat dit betekent voor onze beschaving. Wat is de mentaliteit die geleid heeft tot deze crisis? Dit geeft namelijk aan welke lessen we kunnen leren om tot een duurzaam gezonde maatschappij te komen.

Wat maakt de wereld ziek?

Eén van de, zo niet dé belangrijkste ethische conclusie uit de uitgangspunten van de Theosofia is dat al het leven in essentie één is. In een wereld die in harmonie is, zou iedereen dus consequent handelen vanuit dit eenheidsbesef. Mensen zouden met elkaar samenwerken, zich voor elkaar opofferen en mededogend zijn ten opzichte van alle andere wezens: dieren, planten en de aarde als geheel. We zien dit maar beperkt terug in onze huidige beschaving.

Je zou kunnen zeggen dat het simpelweg een kwestie is van vrije wil. We kunnen kiezen om in harmonie met het geheel te handelen of in ons eigen belang. Maar mensen zijn meestal niet zo bewust van hun motief of van de gevolgen van hun handelingen in een groter verband. We handelen vaak vanuit gewoonte, zonder er al te veel over na te denken. En als we tegennatuurlijk – dat wil zeggen niet vanuit mededogen – handelen, dan komt dit eerder voort uit onwetendheid dan uit kwade wil.

Onwetendheid

Onwetendheid bestaat niet uit een tekort aan feitenkennis of intellectueel vermogen. Het is een gebrek aan zelfkennis. Een essentieel onderdeel voor zelfkennis is de vaststelling dat ons bewustzijn samengesteld is. Dat wil zeggen dat we in onszelf verschillende delen kunnen onderscheiden. Uit het eerste artikel volgt: elk leven of bewustzijn, dus ook het menselijke, is *in essentie* grenzenloos en onvergankelijk. Dit kunnen we ook wel het spirituele of geestelijke deel van de mens noemen. Het is wat we in essentie *zijn*. Aan de andere kant *hebben* we een vergankelijk deel. En hiermee bedoelen we niet alleen ons uiterlijke lichaam. Ook ons gevoelsleven is maar heel tijdelijk, zoals we dagelijks kunnen ervaren. Dan is er nog een tussendeel dat je het lerende deel kunt noemen. Het is dat deel in ons dat leert om het onvergankelijke via het vergankelijke uit te drukken. Als mensen doen we dat via het denken. Wij zijn denkers. Met ons denken bepalen we wie we

zijn en vervolgens hoe we handelen.

We kunnen ons vereenzelvigen met het vergankelijke deel. Dit uit zich in het idee dat we los staan van anderen. Een voorbeeld daarvan is de instinctieve overlevingsdrang: vechten, vluchten of bevriezen. Maar ook alle vormen van begeerte naar uiterlijke of persoonlijke zaken alleen voor onszelf, zoals bezit, geld of macht, zijn kenmerkend voor dit denken. We kunnen ons ook vereenzelvigen met het onvergankelijke deel. Dan weten we ons min of meer één met al het andere leven. Dit uit zich in bijvoorbeeld begrip, inzicht en mededogen.

Je kunt deze twee karakteristieken ook herkennen in de reacties op de crisis. Er komt hamstergedrag naar voren: het begerige in de mens wil overleven. Maar je ziet ook mensen die zich onzelfzuchtig inzetten voor de mensen om hen heen.

Denken doen we niet altijd bewust. Bovendien treedt er gewoontevorming op. Hoe meer we gewend zijn om volgens een bepaald patroon te denken en te leven, hoe minder we openstaan voor andere mogelijkheden. Als het denkpatroon en op basis daarvan ook ons leefpatroon disharmonisch is, dan kan dat uiteindelijk tot ziekte leiden. Dat geldt voor een maatschappij evengoed.

Cruciale beroepen en de gezonde staat

De Griekse filosoof Plato schreef 2500 jaar geleden al over het onderscheid tussen de gezonde staat en de overdadige of 'koortsachtige staat'. In zijn dialoog *De Staat* of *Politeia* schetst hij eerst de gezonde staat. Door een verdeling van werk waarbij iedereen doet waar hij goed in is – de een is boer, de ander maakt kleding, een volgende metselt huizen – kunnen mensen met elkaar in het noodzakelijke levensonderhoud voorzien. Het zijn wat we nu de cruciale beroepen zouden noemen die samen de vitale sectoren vormen om de staat te laten draaien.

Het is ook interessant om te zien wat Plato schrijft over de rol van geld in deze maatschappij. Geld verdienen is geen doel op zich, maakt hij al snel duidelijk. Want werk doen we in eerste instantie altijd voor iets anders dan ons eigen belang. De dokter zorgt voor de zieken, de kapitein voor de zeelui op zijn schip en de herder zorgt voor zijn dieren.⁽¹⁾ Om tot een goede verdeling van levensmiddelen te komen heb je wel geld als ruilmiddel nodig. Degenen die geen direct werk kunnen doen omdat ze daarvoor te zwak zijn, mogen geld tijdelijk bezitten. Dit zijn de handelaren.⁽²⁾ En zij zijn eigenlijk de enige die (tijdelijk) geld bezitten. Want iets doen voor geld is iets waar fatsoenlijke mensen zich voor schamen en ze willen dan ook dat het

verborgen blijft, schrijft hij.⁽³⁾ Geld is slechts de vergoeding die ze accepteren, juist omdat ze niet hun eigen belang dienen maar ze wel in eigen levensonderhoud moeten kunnen voorzien.

Dit is niet slechts filosofische theorie. Er is onderzoek gedaan naar gemeenschappen over de hele wereld die zo op een zelfvoorzienende manier werken.⁽⁴⁾ Het heeft zelfs een Nobelprijs opgeleverd.⁽⁵⁾

De overdadige of koortsachtige staat

Tegenover de gezonde staat zet Plato de overdadige staat. Daar doen de mensen zich tegoed aan taartjes, ze drinken wijn, doffen zich op met mooie kleren en parfum en versieren hun huizen met mooie meubels, schilderijtjes, goud en ivoor.⁽⁶⁾ Ze vullen hun tijd met het najagen van niet noodzakelijke dingen, luxe en comfort. Hij beschrijft dat in zo'n staat oorlog en conflict op een gegeven moment onvermijdelijk zijn, met name als er geen rem zit op de geldzucht van deze staat.⁽⁷⁾ En Plato noemt hier bewust geldzucht of winstbejag als karakteristiek. Want lichamelijke verlangens naar eten, drinken of voortplanting zijn in zekere zin natuurlijk en kunnen worden gestild, maar geld kan eindeloos doorgroeien en met dit geld kun je elke lichamelijke of sensationele begeerte blijven voeden.⁽⁸⁾ Het is niet moeilijk om de parallel met onze huidige maatschappij te zien. Economische groei werd lange tijd gezien als de heilige graal. We gingen mee in het verhaal dat het welzijn erop vooruit zou gaan als de economie groeit. Nu we luxebehoeften als vliegvakanties, winkelen of sportwedstrijden volgen even niet meer kunnen vervullen, wordt duidelijk hoe kwetsbaar dit systeem is. Veel mensen zijn in hun levensonderhoud afhankelijk geworden van deze niet noodzakelijke behoeften van anderen, die door de winstgedreven consumptiemaatschappij zijn aangewakkerd. Plato noemt de overdadige staat ook wel de koortsachtige staat. Het verwijst naar de koortsachtigheid van de onbeheerste begeerte, zoals de geldzucht. Deze koortsachtigheid uit zich nu zelfs fysiek als gevolg van het coronavirus.

Een parasitair systeem

Economie draait om het produceren en leveren van goederen en diensten om zo optimaal mogelijk aan onze behoeften te voldoen. De oorsprong van deze 'huishoudkunde' is ervoor zorgen dat er voldoende middelen zijn om in de fysieke behoeften van mensen, zoals voedsel, kleding en onderdak, te voorzien. Meer niet! In het huidige kapitalistische systeem hebben we het middel dat daarvoor ingezet wordt, geld of kapitaal, tot doel verheven. Het systeem

gaat daarmee voorbij aan wat het eigenlijk moet dienen: de maatschappij als geheel.

In het artikel ‘Wat is een virus?’ schreven we: een virus vermenigvuldigt zich nagenoeg onbeperkt ten koste van zijn gastheer. Ditzelfde geldt voor wat we leidend hebben gemaakt in ons huidige economische systeem: het kapitaal. Kapitaal vermenigvuldigt zich ook haast onbeperkt ten koste van het levend geheel: dieren, mensen, ecosystemen, het wereldwijde klimaat. Het heeft dezelfde parasitaire karakteristiek als een virus. Dit geldzuchtige kapitalistische systeem is zelf weer een gevolg van de heersende begeerte-mentaliteit. Zoals we schreven in het vorige artikel zijn langdurig gekweekte ongecontroleerde verlangens, passies en gevoelens de oorzaak van ziekte. In ons huidige economische systeem hebben we onszelf niet alleen afhankelijk gemaakt van deze op het uiterlijk gerichte begeerte, het kapitalistische systeem belooft dit zelfs. Het is een systeem dat de wereld ziek maakt. Hoe dit werkt, lichten we hieronder verder toe.

Het kapitalisme: geïnstitutionaliseerde geldzucht

Geld is in principe een abstract iets. Het is een afspraak, een teken van vertrouwen dat er een bepaalde inruilwaarde voor goederen of diensten tegenover staat.

Nu kan geld ook worden bewaard en tussendoor worden uitgeleend aan anderen die het nodig hebben. Daar kun je een vergoeding of rente voor vragen. Bijvoorbeeld omdat je kosten maakt om geld veilig te bewaren. Of omdat je risico loopt dat een ander het niet terugbetaalt. In beide gevallen ga je uit van iets negatiefs: een vorm van diefstal. Dus in een eerlijke maatschappij zou dit overbodig zijn. In sommige tradities is rente dan ook verboden.

Veel bezitters van kapitaal vragen meer terug dan ze hebben uitgeleend en nodig hebben om uit de kosten te komen. Ze maken winst en verdienen zo geld met geld, zonder werkelijke waarde toe te voegen aan de maatschappij. Maar dit betekent ook dat degene die geld leent, de schuldenaar, de rente die hij moet terugbetalen ergens vandaan moet halen. De schuldenaar moet dan ook winst maken, bijvoorbeeld door meer te produceren, kosten te verlagen, lagere lonen te betalen of geld weer aan een ander uit te lenen tegen een nog hogere rente. Dit is het principe van het kapitalistische systeem in een notendop. Willen we dit systeem in stand houden, dan moet de economie per saldo dus blijven groeien.

We noemen hier een aantal gevolgen van deze groeiverlating. Ze zijn te zien als de symptomen van de ziekte.

Consumptiedrang

In de huidige economie worden producten met een beperkte levensduur gemaakt, zodat we ook steeds nieuwe spullen blijven kopen. Het gaat om consumptie. Ook dieren worden op steeds grotere schaal gefokt voor consumptie. De consumptiehonger zorgt voor veel energieverbruik, uitstoot van CO₂ en vervuiling. Het put de natuur uit. Zowel de bio-industrie⁽⁹⁾ als de toenemende luchtvervuiling⁽¹⁰⁾ houden overigens verband met het ontstaan van virusepidemieën. Beide factoren zijn waarschijnlijk betrokken bij de uitbraak van het coronavirus.

Lagelonenlanden

Arbeid en natuurlijke grondstoffen zijn eindig. Om te blijven groeien gaan bedrijven dus op zoek naar steeds goedkopere arbeid en grondstoffen, ook over de grens. Ze verplaatsen fabrieken naar lagelonenlanden en kopen stukken grond, soms zelfs van corrupte regeringen die zelf het geld opstrijken in plaats van het kapitaal door te laten vloeien naar de eigen bevolking.

De nadelige gevolgen van deze vorm van globalisering worden tijdens deze crisis zichtbaar. Zo verliezen miljoenen textielwerkers in Bangladesh hun baan omdat wij nu geen kleding meer kopen. En hier zijn we afhankelijk van de mondkapjes die elders gefabriceerd worden. Als landen beperkt in de eigen levensbehoeften kunnen voorzien omdat ze afhankelijk gemaakt zijn, zijn ze ook niet in staat om anderen goed te helpen.

Alles te gelde maken

In een wereld zonder kapitaal zou er een natuurlijke grens zijn aan wat mensen zouden gebruiken om in hun behoeften te voorzien. Waarom zou een mens tientallen huizen bezitten als hij er maar in één tegelijk kan wonen? Waarom zou hij meer voedsel verbouwen dan hij kan opeten of bewaren? Zodra geld niet meer alleen dient als ruilmiddel, maar gebruikt wordt als kapitaal om op te potten, geeft het de illusie dat we iets kunnen bezitten. Stel dat we een mechanisme hadden waarmee we lucht zouden kunnen bezitten en dat bezit zouden commercialiseren. Anderen zouden voor de lucht die ze inademen, moeten betalen. Zoiets zou tot speculatie leiden, tot mensen die over veel meer lucht beschikten dan anderen. We vinden het natuurlijk logisch dat lucht door niemand als bezit geclaimd kan worden en, zij het iets minder vanzelfsprekend, dat we allemaal verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit ervan. In onze huidige maatschappij is er echter wel een prijs komen te staan op grond, wat de

natuur voortbrengt aan voedsel of grondstoffen, kennis en zelfs tijd. Zolang dit een eerlijke prijs is, puur om de ruil van wat we produceren te vergemakkelijken, is dit nog niet het grootste probleem. Maar in de jacht naar meer kapitaal heeft bijna alles naast een prijs ook een verdienmodel gekregen: reizen, kunst, cultuur, sport, ontspanning en zelfs spirituele ontwikkeling. Wat voorheen als een publiek goed werd gezien en met collectief geld werd onderhouden, moet nu de wetten volgen van de vrije markt. En als het te weinig winstgevend is, loopt het de kans te worden opgedoekt.

Net als bij een virus maakt de vermenigvuldiging van kapitaal veel sectoren van binnenuit kapot. Bij bijvoorbeeld de farmaceutische industrie wordt het geld niet hoofdzakelijk meer verdiend met het ontwikkelen, produceren en verkopen van medicijnen, maar met het opkopen en monopoliseren van intellectueel eigendom rond nieuwe medicijnen, dat veel meer oplevert.⁽¹¹⁾

Privatisering

Aan het werk in de publieke sector is het lastiger verdienen, denk aan medisch personeel, leraren, politieagenten en rechters. Als hun diensten al niet geprivatiseerd konden worden, werd er flink op bezuinigd. Onder het mom van marktwerking en efficiency werd hun werk uitgehold. Hun protesten leverden in het algemeen niet veel op.

Dat een fanatiek doorgedreven vorm van vrije markt in vele opzichten niet werkt, blijkt wel uit het feit dat in eerdere economische crises niet het particuliere bedrijfsleven maar de staat de regie in handen moest nemen. Zelfs regeringen en presidenten die de marktwerking hoog in het vaandel hadden, die voor een 'kleine overheid' waren en meenden dat de krachten van de markt alle problemen zouden oplossen, werden door de crisis gedwongen hun filosofie opzij te schuiven. Als ze niet ingrepen, zou de economie geheel en al instorten.

Het ironische is dat waar de private sector in tijden van groei kon profiteren van de winst, de bedrijven tijdens het spatten van hun zelf geblazen bubbels gered werden met publiek geld. En dat vervolgens de verhoogde staatsschuld heeft geleid tot nog meer bezuinigingen in de publieke sector.

In met name de hyperkapitalistische Verenigde Staten is men zo in een omgekeerde wereld terechtgekomen. In het rijkste land ter wereld zijn de basisvoorzieningen als goede zorg, onderwijs of een sociaal vangnet voor het grootste deel van de bevolking schaars geworden, omdat een ultrarijke bovenlaag alle kapitaal opslokt.⁽¹²⁾

Groeiende ongelijkheid

Het kapitalistische systeem heeft geleid tot een enorme ongelijkheid in vermogen, die alsmaar blijft toenemen. Volgens Oxfam bezaten de rijkste tweeduizend mensen in 2019 samen meer dan de 'armste' 4,6 miljard mensen bij elkaar.⁽¹³⁾ Rijkdom aan de top neemt exponentieel toe, terwijl de armste mensen naar verhouding steeds minder verdienen en hun schulden zien groeien. Nu is deze ongelijkheid in ons sobere Nederland nog te overzien, maar Nederland draagt als belastingparadijs voor de steenrijken internationaal wel zijn steentje bij aan dit onrechtvaardige systeem.

Dit systeem leidt uiteindelijk tot steeds meer verschil tussen arm en rijk en uitputting van de natuur, omdat er geen rem zit op de begeerte naar meer kapitaal, maar wel op de beschikbaarheid van arbeid en natuur. Want geld is immaterieel en abstract en kan dus eindeloos doorgroeien. De gevolgen van deze geïnstitutionaliseerde geldzucht zijn niet zo virtueel. Omdat het kapitaal aan de top van de piramide, bij de rijken, steeds harder groeit, kunnen zij ook steeds meer materieel en schaars bezit opeisen en ontnemen daarmee langzaam maar zeker zelfs de primaire levensbehoeften van anderen.⁽¹⁴⁾

Er is sinds deze crisis onder beleggers zelfs een soort 'bankrun' gaande die algehele geldontwaarding tot gevolg heeft, waarbij vooral de ontwikkelingslanden onder aan de piramide in de problemen komen. Hun schulden worden alleen maar groter, zonder dat ze daar zelf veel invloed op hebben.⁽¹⁵⁾

Hoe we schijn voor werkelijkheid hielden

Plato definieerde onwetendheid als schijn voor werkelijkheid houden. Deze crisistijd maakt ons ineens heel bewust van onze collectieve onwetendheid. Dit betekent tegelijkertijd het begin van een nieuwe mentaliteit die zich aandient. "Laat een goede crisis niet verloren gaan" is een bekend citaat.

We zien nu dat het de cruciale beroepen zijn die de werkelijk noodzakelijke economie draaiende houden. Want zolang er verplegers, leraren, boeren, agenten en buschauffeurs zijn, staat het land niet stil en vallen er in ieder geval geen onnodige slachtoffers.

Nu grote delen van de – deels overdadige – economie zijn stilgezet, lijken we ook wat meer tot onze positieven te zijn gekomen. Ook hier zorgt ziekte voor introspectie. We vragen grote bedrijven en banken om voorlopig geen dividend uit te keren.⁽¹⁶⁾⁽¹⁷⁾ We verzoeken de farmaceutische industrie om zijn kennis nu even niet voor zichzelf te

houden om eraan te kunnen verdienen.⁽¹⁸⁾ We geven voorrang aan de vitale sectoren. Het laat ineens duidelijk zien hoe het economisch belang ondergeschikt is aan het algemeen belang. En dat zou het natuurlijk altijd moeten zijn. In deze crisistijd lijken we ineens bewuster te zijn van de noodzakelijke ethiek. Het is bijna onvoorstelbaar dat we hierna weer door zouden gaan naar *business as usual*. Want waarom zouden we dit niet kunnen volhouden? Het wordt tijd dat we weer onze verbeelding gebruiken en ons idealisme laten spreken.

Ideeën regeren de wereld

Een maatschappij wordt gevormd op basis van ideeën. Zoals gezegd zijn we niet allemaal even bewust geweest van de leidende ideeën in deze wereld en hun gevolgen. Of negatief gezegd: we waren ingedut in onze gewoontepatronen als comfort, luxe en – gek genoeg ook – stress. Want in zekere zin is druk zijn ook een excuus om niet stil te staan bij de dingen die tot verandering dwingen.⁽¹⁹⁾ Het kapitalistische systeem is echter geen gegeven. Het is onder meer gebaseerd op mythes als de *homo economicus*⁽²⁰⁾ en achterhaalde ideeën als de strijd om het bestaan.⁽²¹⁾⁽²²⁾ Er zijn genoeg alternatieven denkbaar. Als we bijvoorbeeld zouden beginnen om de basisbehoeften centraal te zetten in de economie, zoals Plato in zijn schets van de gezonde staat: dan zorgen we dat iedereen een dak boven zijn hoofd heeft, genoeg voedsel heeft om van te leven en kleding om te dragen. De natuur voorziet gemakkelijk in het vervullen hiervan, als we ons tenminste gezamenlijk daarvoor inspannen en de een niet meer dan de ander opeist. We zouden dit nog kunnen uitbreiden met publieke diensten als onderwijs, zorg, publieke veiligheid en recht. Dan heb je het eigenlijk over de cruciale beroepen die nu nog ons land draaiende houden.

Die vormen op dit moment een derde van de werkende bevolking.⁽²³⁾ Anders gezegd, als we dit werk over de volledige werkende bevolking verdeelden, zouden we met een derde werktijd klaar zijn. Bedenk eens wat we met die vrijgekomen tijd zouden kunnen doen. We hebben ineens alle tijd om ons als mensen samen te ontplooiën. Om elkaar te inspireren met muziek maken, kunst of literatuur. We kunnen dan nog net zoveel sportevenementen, culturele festivals of bijeenkomsten organiseren als we willen, zodra de situatie het weer toelaat. Maar dan zonder verdienmodel, op vrijwillige basis of met een eerlijke subsidie.

We zouden zorg voor kinderen, ouderen en hulpbehoevenden niet hoeven uitbesteden en veel meer *quality time* creëren met elkaar. Misschien kunnen we niet meer drie

keer per jaar op vliegvakantie, maar met alle tijd die we dan hebben om in de natuur door te brengen, hebben we die behoefte misschien niet eens meer. Bovendien kunnen we dan bijdragen aan het klimaat in plaats van het te bedreigen.

In het artikel 'Een gezonde wereldsamenleving' werken we het ideaal van de maatschappij gericht op de gezamenlijke spirituele ontwikkeling van alle levende wezens verder uit. En wat betreft de rol van economie of geld daarin, zijn er nog veel meer ideeën, zoals Plato bijvoorbeeld in zijn andere dialoog *Wetten* schetst (zie kader), of zoals huidige economen die spreken van een *post-growth* tijdperk,⁽²⁴⁾ naar voren brengen. Zie verder in ons boek *Onze huidige economische orde voorbij*.⁽²⁵⁾

Een mentaliteitsverandering dient zich aan

Zoals ook vaak bij vroegere pandemieën is voorgekomen, is er tegelijkertijd een mentaliteitsverandering gaande op sociaal en maatschappelijk gebied.⁽²⁶⁾ De coronacrisis is te zien als een van de manieren waarop die verandering zich uitdrukt. Karmisch gezien roepen we in zekere zin zelf de omstandigheden op, juist als we innerlijk rijp zijn om een bepaalde karakteristiek te overwinnen. Dit geldt voor groeps karma evengoed. Of we de les dan ook leren is aan ons!

Als deze coronacrisis iets oproept, dan is het wel de noodzaak tot solidariteit. We dragen allemaal ons steentje bij om de verdere verspreiding van het virus te voorkomen. We blijven thuis. We houden afstand van elkaar. We wassen onze handen. Duizenden vrijwilligers melden zich aan om anderen te ondersteunen. We naaien mondkapjes voor de zorg. We doen boodschappen voor de burens. We blijven onze lokale winkeliers, sportschool en restaurants ondersteunen.

In zekere zin is ook verbondenheid in de wereld ineens heel duidelijk geworden.⁽²⁷⁾ Wat begon in een stad in China, heeft nu de wereld in zijn greep. Wetenschappers werken wereldwijd samen om kennis uit te wisselen.⁽²⁸⁾ Nederlanders worden verpleegd op Duitse intensievecare-afdelingen. China biedt kennis en hulp aan de Verenigde Staten. Cubaanse en Russische artsen werken in Italië. Natuurlijk zien we ook nog de excessen, zoals Amerikaanse senatoren die met voorkennis vlak voor de uitbraak hun aandelen verkopen,⁽²⁹⁾ grote farmaceuten die een slaatje proberen te slaan uit de crisis,⁽³⁰⁾ of de Amerikaanse president die voor veel geld de ontwikkelaars van een mogelijk vaccin probeert om te kopen om alleenrecht erop te krijgen.⁽³¹⁾ De protesten hiertegen klinken echter steeds luider.

Plato over de beperking van geld

“Als de zaken zo liggen, zal ik nooit de gedachte van de massa onderschrijven dat je als rijke werkelijk gelukkig kunt zijn zonder dat je ook goed bent. Je kunt niet buitengewoon goed én buitengewoon rijk zijn. ‘Waarom niet?’ zul je misschien vragen. Omdat, zullen we zeggen, opbrengsten uit het rechtvaardige én het onrechtvaardige meer dan het dubbele belopen van opbrengsten uit alleen het rechtvaardige, terwijl wat je wilt uitgeven aan dingen die niet goed en niet slecht zijn, twee keer minder is dan goede uitgaven die je aan goede dingen wilt besteden. Je kunt dus door het omgekeerde te doen van wat iemand doet met twee keer zo veel inkomsten en de helft van je uitgaven vermoedelijk nooit rijker worden dan hij. Een van jullie beiden is goed, de ander hoeft wanneer hij zuinig leeft niet slecht te zijn, maar hij kan ook een grote schurk zijn. Maar *g*oed is hij nooit, zoals we net zeiden. Ja, als je rechtvaardige en onrechtvaardige inkomsten hebt en je uitgaven niet rechtvaardig en niet onrechtvaardig zijn, ben je rijk wanneer je ook zuinig leeft. Maar een door en door slecht mens, die meestal verkwistend leeft, is erg arm.

Wanneer je alleen geld aan goede dingen uitgeeft en je alleen inkomsten uit rechtvaardige bronnen hebt, zul je niet gemakkelijk bijzonder rijk worden maar ook nooit verschrikkelijk arm. Daarom was onze uitspraak juist dat zeer rijke mensen niet goed zijn. En wie niet goed is, is ook niet gelukkig.

Wat was het doel van onze wetten? De mensen zo gelukkig mogelijk maken en ze zoveel mogelijk van elkaar laten houden. Burgers zullen nooit van elkaar houden in een land waar ze veel rechtszaken tegen elkaar voeren en waar veel onrecht heerst, maar *w*él waar zulke dingen heel weinig voorkomen.

We vinden dat er geen goud en zilver in de staat mag zijn, en dat er niet al te veel geld mag worden verdiend met handwerk, met woekerwinst of ontucht. Het mag alleen met wat de landbouw geeft en voortbrengt, en dan alleen bedragen waardoor we niet onvermijdelijk achteloos om zullen gaan met waarvoor geld van nature dient. Dat zijn het lichaam en de ziel, die zonder oefening en andere vormen van opvoeding nooit veel zullen voorstellen. Daarom hebben we meer dan eens gezegd dat je geld op de laatste plaats moet stellen. Van alle drie de dingen die iedereen bezighoudt, is geld, goed gebruikt, toch je derde en laatste zorg? De zorg voor je lichaam komt op de tweede plaats. Op de eerste plaats de zorg voor je ziel. Dat geldt vooral voor het staatsbestel waarover we het nu hebben. Als de dingen er zo zijn ingeschat, zit het goed met de wetgeving. Maar als in een van de daar opgelegde wetten gezondheid in de staat hoger lijkt te worden aangeslagen dan beheersing, of rijkdom hoger dan gezondheid of beheersing, is die wet duidelijk verkeerd.”

Wetten, 743a-744a

Je ziet maatschappelijk de twee denkrichtingen terugkomen waar we dit artikel mee startten. Kiezen we voor het algemeen belang of het eigenbelang? Vereenzelvigen we ons met de vergankelijke, uiterlijke, materiële zijde en wanen we ons afgescheiden, of vereenzelvigen we ons met de onvergankelijke, innerlijke, geestelijke zijde en zien we verbondenheid en eenheid?

We zien dat steeds meer mensen herkennen dat materiële welvaart of groei in kapitaal niet gelijk staat aan welzijn, maar dat het slechts de schijn vormt van welzijn.⁽³²⁾ We herkennen dat de groei van het bruto nationaal product niet samenhangt met de geluksbeleving van een volk.⁽³³⁾ En we voorzien dat het huidige systeem gericht op een groeiende economie ook zorgt voor een groeiende ongelijkheid. Een groeiende ongelijkheid, die op haar beurt weer samenhangt met nadelige gevolgen voor de hele samenleving, zoals een toename van misdaad of een verslechtering van zowel mentale als lichamelijke gezondheid.⁽³⁴⁾

Belangrijke keuzen

De komende tijd zullen we nog meer beproefd worden op ons vermogen om schijn van werkelijkheid te onderscheiden. Hoe zorgen we dat de miljarden extra die de overheid nu vrijmaakt, echt gaan naar de mensen die het nodig hebben en niet naar de grote bedrijven die financieel uitgekleeft zijn door aandeelhouders, gericht zijn op kortetermijnwinsten en daardoor nauwelijks meer waarde toevoegen op de lange termijn?

En wat als we na de crisis de schade opnemen? Gaan we dan weer bezuinigen op de publieke sector of gaan we zorgen dat de rijksten ook echt een evenredig deel aan belasting gaan betalen?

Er zijn steeds meer ideeën voor een rechtvaardiger samenleving. Ideeën als het basisinkomen, anders omgaan met dieren en een duurzamere economie.⁽³⁵⁾ Maar willen we werkelijk uit deze crisis leren, dan moeten we nog iets dieper gaan. Een virus is ook een opruimer, schreven we al. En de ziekte als gevolg daarvan is een zuiveringsproces. Ook deze crisis kan zuiverend werken, mits we bereid zijn onze disharmonische denkpatronen af te breken.

Een ander mensbeeld

Zelfkennis is de werkelijke oplossing uit de onwetendheid. Zolang we een beperkte visie op het leven houden – de materialistische visie – ligt zelfzucht op de loer. Welk systeem we ook verzinnen. Dat komt doordat we dan werkelijkheid toekennen aan datgene wat werkelijk schijnt. Zoals we dit artikel begonnen, is het namelijk het spirituele deel

in ons dat maakt wie we echt zijn en niet ons uiterlijke deel, noch ons bezit, noch onze maatschappelijke positie. Gezien vanuit dit spirituele deel, en de natuurwetten als cycliciteit en karma, kunnen we werkelijk inzicht krijgen in de zin van het leven; dat het in feite gaat om de spirituele ontwikkeling van alle wezens.

Deze gezamenlijke spirituele groei kunnen we oneindig volhouden zonder ooit in conflict te komen met anderen, omdat we vanuit dit perspectief anderen niet meer zien als losstaand van onszelf. Als we ons in deze tijd weten te richten op het (verder) doormaken van deze mentaliteitsverandering, dan zullen we ook in staat zijn om een maatschappelijk systeem op te zetten waarin mededogen centraal staat. Een systeem waarin we weer op een natuurlijke manier omgaan met dieren, internationaal samenwerken om anderen werkelijk te helpen en ook in harmonie handelen met het levend geheel waar we een integraal deel van zijn. In het laatste artikel schetsen we een beeld hoe dit eruit kan zien en in het volgende artikel beschrijven we wat we nu al kunnen doen vanuit deze principes.

De beproeving die nog komt

In feite is de coronacrisis een uiting van een ethisch-mentale crisis, waarbij we, zoals onze premier laatst Churchill citeerde: “aan het eind zijn van het begin, maar nog niet aan het begin van het einde.” Het virus raast nu rond in het relatief welgestelde Westen. Het virus begint zich nu ook verder te verspreiden in minder welvarende landen, waarbij in dichtbevolkte gebieden anderhalve meter afstand houden nauwelijks tot de mogelijkheden behoort. Er zal dus nog een beroep gedaan worden op onze internationale solidariteit. Ieder van ons die het wijze deel in zichzelf de leiding geeft, ondersteunt de wijsheid die deze wereld nodig heeft om de juiste keuzes in deze cruciale tijd te maken.

Referenties

1. *Plato verzameld werk*. Vertaling Hans Warren en Mario Molegraaf. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 2012. *Het Bestel / Politeia* 341-345.
2. Zie ref. 1 371b-d.
3. Zie ref. 1 347b.
4. <https://en.wikipedia.org/wiki/Commons>
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Elinor_Ostrom#Nobel_Prize_in_Economics
6. Zie ref. 1 373a.
7. Zie ref. 1 373d.
8. Zie ref. 1 580e-581a.
9. <https://blavatskyhouse.org/nl/nieuws/coronacrisis-gevaar-en-kans/>
10. <https://blavatskyhouse.org/nl/nieuws/theosofische-literatuur-over-epidemieen-en-pandemieen/>

11. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/13/verdienmodel-big-pharma-is-niet-meer-gericht-op-vaccins-a3996662>
12. <https://eand.co/capitalism-is-literally-killing-america-4e05fee5ffa7>
13. Clare Coffey e.a. (2020) *Time to Care*. Oxfam. <https://www.doi.org/10.21201/2020.5419>
14. Dit even los van het feit dat sommige kapitalisten zich storten op liefdadigheid. Maar ook daarin zijn ze door het kapitaal zo machtig geworden dat ze zonder democratische controle overheden en de Verenigde Naties voorbij kunnen lopen en hun eigen agenda volgen. <https://decorrespondent.nl/11010/wat-er-gebeurt-als-bill-en-melinda-gates-zich-niet-op-software-maar-spiraaltjes-storten/450961926030-bed005aa>
15. <https://www.ftm.nl/artikelen/bankrun-maar-niemand-ziet-het?share=3SMY%2BCtTKGXHdG8vET8Cx7oF0tcZC6XydY%2BQclKf1CrdsJh52XMBvN%2BygYzmv%3D%3D>
16. <https://nos.nl/artikel/2328798-grote-nederlandse-bankenschorten-dividend-op.html>
17. <https://nos.nl/artikel/2328633-grote-beleggers-roepen-bedrijven-op-dividend-op-te-schorten.html>
18. <https://www.ftm.nl/artikelen/ec-overweegt-interventie-bij-roche?share=7sZR9OmOm1OAXmQnkdbNBr2BBqFqIh4dDaFUJ2B68bbqGGqVLhsQyKs6kWiPGg3D3D>
19. E. Bomas, ‘Waarom (x7) hebben we het zo druk? En hoe komen we ervan af?’. Artikel in *Lucifer*, jaargang 40, april 2018, blz. 53.
20. B. Landsbergen, *Onze huidige economische orde voorbij*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 2016.
21. <https://eand.co/how-coronavirus-proves-americas-a-failed-state-f89edd6358e6>
22. B. van den Noort, ‘Hoe ‘de strijd om het bestaan’ steeds meer uit de mode raakt’. Artikel in *Lucifer*, jaargang 40, april 2018, blz. 53.
23. <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/corona/economie/hoeveel-mensen-werken-er-in-cruciale-beroepen->
24. <https://decorrespondent.nl/10594/het-is-nu-tijd-voor-een-economie-die-niet-draait-om-groei-en-koopkrachtplaatjes/433922855982-e2b8aafd>
25. Zie ref 20.
26. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/17/de-geschiedenis-leert-revoluties-blijven-uit-na-een-pandemie-a3997070>
27. <https://decorrespondent.nl/9728/de-coronacrisis-toont-onze-diepe-verbondenheid-wat-als-we-die-blik-vasthouden/398452099584-5e3677be>
28. <https://decorrespondent.nl/11051/viroloog-marion-koopmans-beantwoordt-de-prangendste-vragen-over-corona-de-nederlandse-aanpak-en-wat-je-nu-kan-doen/452641257453-f22ce524>
29. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/republikeinse-senatoren-verkochten-grote-aandelenpakketten-met-voorkennis-over-coronavirus-bd290d4b/>
30. <https://theintercept.com/2020/03/13/big-pharma-drug-pricing-coronavirus-profits/>
31. <https://www.politico.eu/article/germany-confirms-that-donald-trump-tried-to-buy-firm-working-on-coronavirus-vaccine/>
32. https://www.communio-icr.com/files/SchindlerDC_Money_Format.pdf
33. <https://decorrespondent.nl/10594/het-is-nu-tijd-voor-een-economie-die-niet-draait-om-groei-en-koopkrachtplaatjes/433922855982-e2b8aafd>
34. [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Spirit_Level_\(book\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Spirit_Level_(book))
35. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/16/dit-is-de-weg-uit-de-crisis-a3996888>

Zonsopgang in Cuba.

Nu handelen in het licht van de Theosofia

Wat moeten we nu doen? De Theosofia is tijdloos, en biedt juist daarom een praktische levensfilosofie voor het nu, voor ons handelen nu, te midden van deze mentale, sociale en fysieke crisis.

Kerngedachten

- » Het is tijd om bewust aan een levensfilosofie te werken.
- » Met de grondstellingen Eenheid, cycliciteit en gelijkheid kunnen we heel goed praktische vragen beantwoorden.
- » Zinvol bezig zijn houdt ons op de been. Met stip op één hierbij staat het helpen van onze medemensen.
- » De crisis is een lakmoesproef voor wie we zijn.

In een tijd waarin de wereld in diverse variaties van een *lockdown* verkeert, is een van de belangrijkste vragen die mensen zich individueel, maar tegelijk ook collectief stellen: wat moeten we *nu* doen? Organisaties, beleidsmakers en overheden, maar ook studenten, ouders en bejaarden, allen zoeken naar antwoorden. De gedachte die aan deze vraag kleeft is uiteraard: hoe lang duurt het nog? Waarbij zowat iedereen beseft dat we dat niet weten.

Het *nu* is relatief. Op het moment dat u dit leest is het beeld van deze crisis al anders dan toen dit werd opgeschreven. Momentopnames in een crisis laten altijd een beeld van verwarring zien. Wat zijn de beste maatregelen? Hoe werken we aan de discipline om die maatregelen uit te voeren en vol te houden? Hoe helpen we elkaar, van dichtbij tot wereldwijd? Hoe gaan we zelf om met wat er nu gebeurt?

Een acute crisis als deze laat zien hoezeer we ons vaak nog wentelen in korte-termijn-denken, en daarom niet goed voorbereid zijn op calamiteiten. Wijze en deskundige mensen die ons

van tijd tot tijd uitleggen waar we in de nabije of verdere toekomst rekening mee moeten houden, horen we meestal met tegenzin aan.

De Theosofia biedt een praktische levensfilosofie voor het *nu*. Tegelijkertijd is deze synthese van religie, filosofie en wetenschap tijdloos, of beter gezegd: voor alle tijden. Voor een antwoord op wat we *nu* moeten doen in het licht van de Theosofia, is het daarom verstandig onze blik niet alleen op de korte termijn te richten. Immers, onze handelingen kunnen op de lange termijn doorwerken. Een zelfzuchtig eigenbelang lijkt wellicht op de korte termijn voordelig, maar kan op de lange termijn de bron van een nieuwe crisis zijn. Met andere woorden, met mededogen en wijsheid in het *nu* handelen vereist een visie die zich tot de lange termijn uitstrekt. Hoe kan de Theosofia ons dan helpen? Het is altijd praktisch om uit te gaan van de drie grondstellingen. Zo ook nu! De drie proposities waarop de Theosofia is gebaseerd, staan uitgebreid omschreven vooraan in deze *Lucifer*; voor nu vatten we ze kortweg samen in drie trefwoorden: *Eenheid*,

cycliciteit en *gelijkheid*. Laten we deze grondstellingen voor ogen houden als we kijken naar enkele belangrijke, nu urgente onderwerpen.

Eenheid en gezondheid

De essentiële Eenheid die aan alles ten grondslag ligt, zegt ons dat de essentie van alles er altijd was, altijd is en altijd zal zijn. Eeuwig bewustzijn, waarbij alleen de vormen van het leven tijdelijk zijn. Dit virus is niet plotseling uit het niets voortgekomen en zal ook niet plotseling niet meer bestaan. Alleen de uiterlijke vorm is nu tot stand gekomen en speelt tijdelijk een dominante rol op het wereldtoneel. Maar de karakteristiek van het virus en hoe mensen er verschillend op reageren, is niet alleen een fysieke kwestie. Het gaat veeleer om de achterliggende processen, zoals in het artikel over *wat ziekte is* wordt uitgelegd. De effecten van de inspanningen om het virus in te dammen, kunnen daarom niet alleen met cijfers over besmettingen en immuniteit worden afgemeten. We moeten *nu* ook werken aan een gezond denkklimaat, zoals we dat ook in het artikel over *een gezonde werldsamenleving* schetsen. Dat neemt niet weg dat we, naast sociale zorg, nu ook alle fysieke zeilen bij moeten zetten om de gevolgen van de pandemie zo dragelijk mogelijk te houden.

De medische verzorging van mensen die zwaar ziek worden staat zwaar onder druk. Maar de inspanningen van velen om mensen te helpen is opvallend groot. Niet iedereen zal het beseffen – dat hoeft ook niet – maar het mededogen dat hier aan ten grondslag ligt, wortelt in de Eenheid die we in essentie allemaal zijn. Dat mededogen moeten we voeden, met elkaar, als een krachtig medicijn. En niet alleen in kleine kring, maar wereldwijd. Ieder mens is gelijkwaardig.

De medische kennis en de beschikbaarheid van middelen in de wereld moeten we daarom nu loskoppelen van politieke en economische belangen. De verspreiding van kennis en productie van middelen moet zoveel mogelijk via onafhankelijke kanalen worden geregeld, die kunnen toezien op een eerlijke verdeling. Hier zou de WHO (World Health Organization) een voortrekkersrol kunnen spelen. Maar het beleid van deze VN-organisatie staat helaas onder druk van internationale politieke spanningen. Een reden temeer om nu het mondiale belang voorop te stellen. Er is nog een reden om dit mondiale belang zuiver te blijven zien. Uitgaande van een integrale, mondiale visie kunnen we alles plaatsen zonder te hoeven kiezen tussen A en B, zonder te kiezen tussen het bestrijden van virus-leed en economisch leed. Als we in afgescheiden

deelbelangen denken, verzanden we in een uitzichtloze strijd tussen groepen mensen voor wie de eenheidsgedachte totaal ontbreekt. Als we die totaliteit wel zien, kunnen we constructief werken aan oplossingen.

Visie op sterfelijkheid

Wat moeten we doen als we in quarantaine zitten? Dan hebben we in elk geval tijd om na te denken. Het virus heeft intussen wel duidelijk gemaakt hoe we in het algemeen nog worstelen met het accepteren van onze sterfelijkheid. Terwijl de Theosofia ons laat zien dat we in essentie onsterfelijk zijn. Het lichaam mag sterfelijk zijn, maar onze kern van bewustzijn is dat niet.

Als we uitgaan van de cycliciteit van het leven, van wederbelichaming, is ons leven een stap van een wandeling in de eeuwigheid. Onze ervaringen nemen we mee, niets gaat verloren.

Is zo'n periode van quarantaine daarom niet heel geschikt om onze visie op het leven nog eens (opnieuw) te analyseren? En dankzij alle moderne media kunnen we vanuit ons semi-isolement onze levensvragen ook delen met wie we willen.

Dan kunnen bijvoorbeeld gesprekken ontstaan naar aanleiding van een vraag als: “Wil je, als je in de medische situatie geraakt, wel of niet aan de beademing?” Met andere woorden: waarom zou je het leven ook met een uitzichtloos perspectief willen rekken? Hoe denk je over leven en dood? Zo'n gesprek kan niet alleen verhelderend werken als je nog gezond bent, maar het kan ook een hoop emotie voorkomen als de situatie zich inderdaad voordoet. Ook voor de hulpverleners. Bij de dreigende capaciteitsproblemen op *intensive cares* vreesden medici en verpleegkundigen begin april voor een dilemma te komen staan: wie komt wel in aanmerking voor een intensieve, zware behandeling en wie niet meer? Zij hebben hard gewerkt om zulke momenten te voorkomen. Maar die keuze moeten we de mensen in de zorg niet aandoen.

Natuurlijk zal niet iedereen de theosofische basisgedachten na een eerste kennismaking omarmen, maar de crisis maakt het voor iedereen zinvol om na te denken over het leven. Kijken we daarbij naar onszelf als persoonlijkheid die dit leven ‘verdient’, of zijn we in staat om iets van die Eenheid te ervaren en te beseffen dat we deel uitmaken van een groter proces, waarin het algemeen belang onze inspiratie vormt? Zingeving vinden begint uiteindelijk met een groeiend inzicht dat de persoonlijke mens wel in de spiegel kan kijken, maar daarin nooit zijn ware Zelf, zijn eigen essentie zal zien. Als persoon zijn we inderdaad

sterfelijk, maar als menselijk bewustzijn, als vonk van de Eenheid, zijn we onsterfelijk. Dat inzicht is niet eenvoudig te verkrijgen, maar het is wel eenvoudig om er mee te beginnen. Ook in deze crisis staan we voor de vraag hoe we ons opstellen. En het is een eenvoudige, maar fundamentele keuze: kiezen we voor onszelf of voor de samenleving en iedereen die op enigerlei wijze onze steun nodig heeft? Iedereen heeft de vrije wil om die keuzes te maken, niemand kan voor een ander denken. Maar wat we ook willen, *werk bewust aan een levensvisie*.

Zinvol thuis zijn

Ouders met kinderen thuis zullen hun handen vol hebben en dankbaar zijn met elke minuut dat ze even rust hebben. Er zijn ook veel mensen die hun gedwongen thuis-zijn vullen met films kijken, 'gamen' of de kamer van een nieuw behangetje voorzien. Daar is op zich natuurlijk niets op tegen, maar vanuit de gedachte dat we toch deel blijven uitmaken van de samenleving kunnen we ons afvragen of we ook nog iets zinvollers kunnen doen. We kunnen bijvoorbeeld een studie wiskunde (weer) oppakken, of een online-cursus voor een functie bij de gemeente volgen. We kunnen ook, in het verlengde van onze heroriëntatie op de zin van het leven, de Theosofia verder bestuderen, de *Bhagavad-Gītā* nog eens lezen en daarover 'sparen' met onze partner of, al of niet online, met onze vrienden. Er is van alles te doen, als we zoeken. Kortom, we kunnen ons denken intellectueel en spiritueel ruim van voedsel voorzien.

Thuis bezig blijven vergt wel een oefening in discipline die we meestal niet gewend zijn. We kunnen het best een vaste regelmaat in onze dagen aanbrengen. Een schema voor jezelf biedt houvast. Sta op een vaste tijd op, doe bijvoorbeeld wat gymoefeningen en deel de dag verder in met het werken aan taken die je jezelf eerder hebt opgelegd. Zinvol bezig zijn houdt ons op de been. Met stip op één hierbij staat natuurlijk het helpen van onze medemensen. Als we anderen helpen, voelen we ons goed. Waarom? Het is een prachtige synthese van de grondstellingen Eenheid, cycliciteit en gelijkheid. We helpen in het groeiende besef dat we in de kern één zijn, en daarom in feite nooit kunnen wegkijken. Bij elke hulp die we bieden is er de terugkerende ervaring dat dit in overeenstemming is met de Natuur. En we helpen in het groeiende besef dat alles in essentie gelijkwaardig is als deel van het grote geheel. Zo kunnen we elkaar nu in deze crisis helpen, meestal in kleiner verband, soms ook in groter verband als we een breed netwerk hebben opgebouwd. Een boodschap voor

de burens, een inzameling regelen voor het wijkcentrum, contact houden met ouderen en eenzamen. De voorbeelden van hulp die we in de media zien zijn hartverwarmend en laten zien hoeveel empathie en mededogen er in deze tijd wordt uitgeoefend.

Als het niet goed gaat

Het beeld van een samenleving die in deze tijd het toonbeeld van saamhorigheid en naastenliefde is, gaat niet altijd op. Dat zal niemand verbazen. Zelfzucht uit zich niet alleen in paniekerig hamstergedrag, maar ook in ernstiger misbruik van de situatie, met name op economisch gebied. Fraude met de handel in mondkapjes bijvoorbeeld laat zien hoe ver sommige mensen af staan van solidariteit en ethisch besef. We moeten deze mensen laten zien dat ook zij hier nooit gelukkig mee kunnen worden. In feite verbinden zij zich met de parasitaire karakteristiek van het virus.

Maar ook op kleinere, huiselijke schaal gaan dingen onder druk van deze crisis niet goed. Zo is er een duidelijke toename van echtelijke ruzies, verzoeken om scheidingen en moeten mediators aan de slag. Huiselijk drama, waarbij partners elkaar in de haren vliegen als ze te lang dicht op elkaar zitten. De crisis laat de kwetsbare kanten van onze persoonlijkheid zien. Het is een lakmoesproef voor wie we zijn zonder de zee aan uiterlijke vrijheden die het leven normaal biedt. Ook hier zijn nu heel zinvolle lessen te leren, voor wie daarvoor open wil staan.

Ook voor mensen die eenzaam zijn of zich eenzaam voelen is dit een moeilijke tijd. Als je oud bent en al je vertrouwde contacten weggefallen of uit beeld zijn, is dat zeker te begrijpen. Toch is eenzaamheid een ervaring die wel onze persoonlijkheid, maar niet ons ware mens-zijn kan treffen. Want als we allemaal deel uitmaken van één geheel, als we in de kern één zijn, dan is eenzaamheid een illusie. In de praktijk kent die illusie vele gezichten. We kunnen die met de volgende 'formule' omschrijven:

Eenzaamheid = de relaties die je verlangt min de relaties die je hebt.

Als je de drie grondstellingen overdenkt en het besef ontstaat dat je feitelijk een relatie met alles en iedereen hebt, zal het gevoel van eenzaamheid allengs verdwijnen. Want de diepere oorzaken van eenzaamheid liggen in de visie die we op het leven hebben. Want hoe komt het dat de één van zijn partner scheidt, en misschien op nog minder dan het sociale minimum leeft, maar zich toch

op geen enkele wijze eenzaam voelt; terwijl een ander als zijn partner een weekje op reis is, zich alleen op de wereld voelt. En sommige mensen kunnen dagen alleen zijn, zonder dat ze ook maar één keer een gevoel van eenzaamheid kennen. Ook ouderen die zich verlaten voelen, kunnen wellicht lichtpuntjes zien door na te denken over het leven buiten hun eigen denksferen.

Of het nu goed gaat of minder goed in de beperkingen van deze tijd, het is een oefening in geduld. We kunnen ons een mentaal beeld vormen van iemand die het geduld belichaamt. We kunnen dat beeld heel goed voeden. H.P. Blavatsky spreekt in *De Stem van de Stilte* over de gouden sleutel van Kshanti: zachtmoedig geduld dat door niets verstoord kan worden. Zo kunnen we de quarantaine zien als een welkome oefening. Als we hier goed doorkomen, hebben we een grote stap voorwaarts gemaakt.

Saamhorigheid

We hebben in de artikelen hiervoor laten zien hoe de karakteristiek van parasitair gedrag ons als mensheid kan opbreken. En als we eerlijk naar onszelf zijn, weten we ook wel wat mentale zelfzucht doet. Welke vormen van

parasitair denken en handelen we als mensheid hebben ontwikkeld, wellicht al meerdere cycli lang. We kennen de gevolgen voor bijvoorbeeld de mensenrechten, de wereldwijde economische ongelijkheid, de zelfzucht van een 'vrijemarkt' op mondiaal niveau, het massale misbruik van zowat het hele dierenrijk voor onze voedselketen en de schade aan milieu en klimaat.

We kunnen, nee, we *moeten* ons in denken – en waar mogelijk in handelen – verbinden aan alle positieve initiatieven die nu overal worden genomen. Aan de internationale initiatieven, maar ook aan de talloze lokale initiatieven van mensen die elkaar ter plekke ondersteunen. We kunnen de saamhorigheid die we nu op grote schaal zien om deze crisis te bezweren, uitbouwen tot een saamhorigheid om aan een betere wereld te werken. In die zin kan het virus ook bijdragen aan herstel van harmonie. We hebben met de Theosofia een schat aan kennis in huis. We zijn inmiddels ook al een beetje gewend aan het verlengen van maatregelen. Laten we nu ook de saamhorigheid verlengen — en niet meer loslaten.

De Geheime Leer

De Theorie van Alles

Online Symposium – 13 September 2020

Lezingen en workshops

1. Grenzenloos leven
2. Mensen: vonken van eeuwigheid
3. Samenwerken: groeien in eenheid

Zonsopgang in Chili.

Een gezonde wereldsamenleving

Immuun voor alle ziektekiemen

Kerngedachten

- » De nieuwe samenleving is gebaseerd op een ander – spiritueel – mensbeeld. De doelstellingen in het leven worden anders. Ethiek is daar een logisch gevolg van.
- » Elke crisis, zoals deze pandemie, ontstaat omdat een nieuwe fase zich aandient. De vermogens daarvoor beheersen we nog niet.
- » In de huidige wereld zijn de grenzen weggevallen, maar de mentaliteit is nog vaak gefocust op de ‘eigen groep’.
- » Elk land of regio zou een zelfstandige, krachtige eenheid moeten zijn binnen de wereldgemeenschap en eventueel andere regio’s helpen ook zo’n sterke eenheid te worden. *Think global, act local.*
- » Uitgaan van de oneindige potenties van elk mens en het besef van verbondenheid creëert een gezond denkklimaat.
- » Wees zelf de verandering die je in de wereld wilt zien.

Als een ernstig zieke patiënt zijn ziekte overleeft, krijgt hij van zijn arts vaak het advies zijn leven anders in te richten, opdat hij gezond blijft. Als hij terugvalt in oude gewoonten, steekt de ziekte haar kop weer op. Het is weliswaar goed even terug te kijken waardoor de ziekte ontstaan is, maar dan is het zaak de blik op de toekomst te richten en een plan te maken waardoor je gezond blijft.

Wanneer een samenleving die getroffen werd door een pandemie, zich weer opricht uit haar ziekbed en voorzichtig weer de eerste pasjes doet, is het eveneens verstandig het leven zo in te richten dat de ziekte niet meer terugkomt. Dus hoewel we nog steeds in de (naweeën) van de pandemie zitten, is het goed dat de samenleving als geheel een gezondheidsplan ontwikkelt, opdat we immuun worden voor eventuele nieuwe ziektekiemen.

Van materialistisch mensbeeld naar geestelijk mensbeeld

Om een helder gezondheidsplan te kunnen ontwikkelen, zullen we ons allereerst moeten afvragen wat een mens eigenlijk is. Als je weet wat een mens is, kun je ook de mensenwereld op menselijke wijze inrichten. Zoals uit de inleiding van deze *Lucifer* bleek, is de mens bewustzijn. Dat bewustzijn is er altijd geweest en zal er altijd zijn. De vorm waarin het zich periodiek hult, is tijdelijk. Onze focus

moet daarom op het bewustzijn zijn, niet op het lichaam.

Als we terugkijken naar de laatste twee eeuwen, dan moeten we vaststellen dat het mensbeeld voornamelijk gevormd werd door een materialistische wetenschap, die de onlogische leerstellingen van de kerk onderuit heeft gehaald. Het idee dat leven uit stof voortkomt en dat de mens niets meer is dan zijn lichaam, werd langzaamaan de heersende opinie, zeker in wetenschappelijke kringen. Ten aanzien van de mens ontstond het idee dat we ons vanuit een aapmens getransformeerd zouden hebben naar de mens die we nu zijn. Veel biologen zijn daarom geneigd allerlei menselijke – zowel psychische als lichamelijke zaken – met dit idee te verklaren. Ze menen dat onze huidige neigingen daarvan een erfenis zouden zijn. Een ander dogma is dat ons karakter bepaald zou worden door erfelijk materiaal, het DNA. In zowel wetenschappelijke als populaire publicaties worden fysieke, psychologische

en mentale eigenschappen ‘verklaard’ met DNA, hoewel feitelijk al vaststaat dat DNA niet bepaalt wie je bent.⁽¹⁾ Ontzettend veel mensen hebben te veel de oren laten hangen naar deze materialistische visie. Het heeft hun doen en laten bepaald. Het lag ten grondslag aan talloze zelfzuchtige daden. Het is de voornaamste bron voor cynisme. Hoewel er tijdens de crisis veel mensen opstaan die oprecht van mening zijn dat alles na de pandemie anders moet, lezen we ook cynische stukjes dat de mens toch weer terugvalt in zijn oude gewoontepatroon. Inderdaad valt men soms ook al tijdens de crisis terug op oude patronen. We moeten ons ook realiseren dat oude gewoonten die in een groot aantal levens zijn opgebouwd, niet plotseling een zachte dood sterven. Verandering gaat niet zo snel. De mens is echter niet gedoemd tot het kwaad. Integendeel. De mens is in essentie een edel wezen. In de meer geestelijke lagen van zijn bewustzijn schuilen edele vermogens. Er is wijsheid en mededogen in de mens. We kunnen die wijsheid ontwikkelen.

De allerbelangrijkste verandering die na de crisis zou moeten plaatsvinden, is een ander mensbeeld ontwikkelen. De mensopvattingen uit de oudheid, en die van de oosterse religies moeten serieus bestudeerd worden, niet uit een soort historische nieuwsgierigheid, maar omdat we er wat van kunnen leren. De verschillende aspecten en vermogens, die de Theosofia zo glashelder in haar leringen laat zien, kunnen een onderdeel vormen van psychologische studies. Als elk individu tenminste voor zichzelf heeft vastgesteld, dat er in zijn bewustzijn – in zijn denken – een persoonlijke en een bovenpersoonlijke kant zit, en dat die bovenpersoonlijke kant verder ontplooid kan worden, dan verdwijnt het cynisme en de neiging tot zelfzucht. Zelfs als we nog niet (volledig) zouden leven in die bovenpersoonlijke kant van ons bewustzijn, maar in ieder geval zouden weten dat die bestond en wat die waard is, dan hadden we al een grote stap voorwaarts gemaakt. Dan hadden we immers in onszelf het kompas gevonden, waarmee we onze koers zouden kunnen bepalen en waarmee we, als we verdwaald zijn, weer de juiste weg kunnen vinden.

Een geestelijk mensbeeld, een deugdzame maatschappij

Een ander mensbeeld leidt tot een ander beeld van de maatschappij waarin we zouden moeten leven. Als je de mens als een *homo economicus* ziet, is welvaart en luxe je doel in het leven. Als je de mens als een geestelijk wezen ziet, is het ontwikkelen van de spirituele vermogens je doel.

Uiteraard zul je ook enige aandacht aan het mentale en lichamelijke moeten schenken, opdat er een harmonieuze samenhang van de totale mens ontstaat.

Net zoals een mens heeft de maatschappij ook een geestelijk, mentaal en lichamelijk aspect. Het geestelijke deel krijgt in een nieuwe maatschappij veel meer aandacht. De gezamenlijke spirituele vooruitgang is het algemene streven. Het denken wordt gericht op het geestelijke, waardoor we onze begeerten kunnen beheersen. Het lichamelijke in de maatschappij zal eveneens een gepaste hoeveelheid aandacht krijgen, al zal dat veel minder zijn dan thans. Dus er zal zeker oog zijn voor gezonde voeding, die verbouwd wordt zonder het milieu te schaden, een prettige huisvesting, duurzame kleding en andere fysieke zaken. Maar al deze zaken zullen vanuit een spiritueel perspectief gerealiseerd worden.

Het belangrijkste is dat elk mens de totaliteit voor ogen heeft en zijn handelen en denken daarop afstemt. Dat betekent dat hij een ethisch leven moet leiden, rekening houdend met alle mensen, ja, met al het leven.

In oude filosofieën en godsdiensten wordt vaak gesproken over deugden, zoals waarheidslievendheid, geduld, moed, eerbied voor het leven en vooral ook mededogen. Als deze deugden in de samenleving meer gewaardeerd worden, zullen veel van de oude gewoonten, die veeleer op ondeugden gebaseerd zijn, verdwijnen. Die waardering ontstaat als we beseffen dat de ethiek geen menselijke uitvinding is, maar het gewoontepatroon van het heelal weerspiegelt. De kosmos is een groot samenwerkingsverband. Geen enkel wezen staat op zichzelf. Alles hangt aan elkaar. Daarom is het zo belangrijk de theosofische principes voortdurend te overdenken. Dan krijg je namelijk een steeds helderder beeld van hoe de kosmos is opgebouwd en hoe de werkelijk spirituele mens leeft en hoe de maatschappij waarin hij leeft, eruitziet.

In dit artikel zullen we een – uiteraard slechts beknopt – beeld schetsen van een wereld die op basis van die bovenpersoonlijke kant van de mens is opgebouwd en die daarmee minder of zelfs niet meer vatbaar is voor pandemieën. Het is geen utopie, want elk mens heeft in zijn bewustzijn die geestelijke aspecten. Als we die zouden gebruiken, werden het bestuur, de economie, de industrie, de educatie, de landbouw en veeteelt op een andere leest geschoeid.

De juiste volgorde voor het herinrichten van onze samenleving is dus: eerst een andere visie op het leven. Daaruit vloeit een mentaliteit voort. Dan volgt de verandering in de samenleving.

Verandering van mentaliteit

Als we in ons denken vatbaar zijn voor bepaalde invloeden, dan zal onze fysieke natuur ook voor die invloeden van gelijke karakteristiek vatbaar zijn. Daarover hebben we in *Wat is ziekte?* al gesproken. Dus of het virus nu ontstaan is op de markt van Wuhan of in het P4-laboratorium in die stad, als wij mensen een andere mentaliteit zouden hebben gehad en als gevolg daarvan een andere fysieke constitutie, dan was het virus bij ons niet aangeslagen. De ontwrichting van de maatschappij is evenzeer een gevolg van de denkpatronen van de mensheid. Immers, onze hele samenleving is gebouwd op gedachten. De werkelijke oorzaak van de crisis ligt dus in ons denken. Werkelijk genezen van een ziekte is dan ook een mentaal proces.

Feitelijk dient een ziekte zich aan, opdat de mens nieuwe vermogens en inzichten in zich kan ontwikkelen en daardoor kan groeien in bewustzijn. Dit geldt ook als de ziekte een effect heeft dat achteraf optreedt. Karma is de beste leermeester. Neem aids als voorbeeld. Dit is een relatief moderne ziekte: werkelijke genezing daarvan ontstaat als men anders met bloed, drugs en vaccinatie omgaat. Deze ziekte kondigt feitelijk een nieuwe ontwikkelingsfase aan; ze is als nieuwe lesstof voor de evoluerende mensheid. Medicijnen genezen niet, al geven ze soms wat comfort. Ze drukken alleen de symptomen weg, maar de oorzaak, die in het denken ligt, is nog nooit door enig medicijn veranderd. We willen daarmee medicijnen niet in de ban doen. Ze kunnen de pijn verlichten en de ziekte naar buiten helpen begeleiden.

Elke nieuwe ziekte is als een nieuw hoofdstuk in het leerboek 'Hoe word ik een volmaakt mens'. Er heeft zich een nieuwe fase in de menselijke geschiedenis aangediend, die we nog niet beheersen. Als we goed nadenken en ons onze vorige lessen herinneren, kunnen we ook deze nieuwe fase zonder kleerscheuren doorkomen. Maar vaak maken we beginnersfouten en raakt de maatschappij in onbalans. We krijgen dan als het ware extra oefenmateriaal, dat we ons alleen maar eigen kunnen maken als we die les vanuit een bovenpersoonlijke houding benaderen.

Om dit enigszins toe te lichten: na de Tweede Wereldoorlog was er een duidelijke wereldwijde ethische impuls. De oprichting van de Verenigde Naties en de Verklaring van de Universele Rechten van de Mens waren mijlpalen in de menselijke ontwikkeling. De erkenning dat elk volk recht had op zijn zelfstandigheid drong door, zij het soms na gewelddadig tegenstribbelen van de kolonisator. De lessen van de Tweede Wereldoorlog leken we geleerd te hebben.

Helaas, met het voortschrijden van de jaren, vergaten we toch weer het een en ander. Weer werden bevolkingsgroepen gediscrimineerd. De ondertekende verdragen, zoals die over de rechten van vluchtelingen, werden niet nageleefd. De sfeer van verbroedering, samenwerking en de wil in vrede te leven werd door velen steeds minder serieus genomen. Toen na de val van de Berlijnse Muur veel grenzen verdwenen, was er wel meer contact mogelijk tussen volkeren, maar of we meer begrip kregen voor elkaar, is de vraag. Als de mentaliteit gedomineerd wordt door zelfzuchtige begeerte ontstaat in elke nieuwe situatie, ook in een wereld met minder grenzen, opnieuw disharmonie. We zijn pas klaar voor het nieuwe hoofdstuk in onze ontwikkeling als we in de praktijk tonen dat we de lessen van het verleden verwerkt hebben. Dus: respecteer de mensenrechten, ook die van vluchtelingen. Werk aan vrede. Dus verkoop geen wapens en zeker niet aan oorlogvoerende landen. Stimuleer internationale samenwerking en vermijd de valkuil van nationalisme.

De genezing van een zieke wereld verloopt hetzelfde als bij die van een patiënt, want zoals het in het klein is, zo is het in het groot. De huidige pandemie ontstond mede omdat er een nieuwe fase is aangebroken, die ons voor nieuwe uitdagingen plaatst. Er moet een nieuwe mentaliteit ontwikkeld worden. We zijn toe aan een nieuw hoofdstuk in ons boek met als doel volwaardig Mens te worden.

Een kleine mentaliteit in een grote wereld

Als je midden in een tijdperk zit, is het moeilijk de karakteristiek ervan te bekijken en te ontdekken welke specifieke lessen de mensheid moet leren. Hierboven wezen we al op het dominerende materialistische denken in het westerse denken, dat vanaf de verlichting ontstond. Als we proberen nog verder uit te zoomen en we beschouwen ons westers tijdperk in het perspectief van pakweg de laatste duizend jaar, dan zien we dat onze wereld steeds kleiner is geworden. We kunnen met technische hulpmiddelen met vrijwel iedereen op deze aardkloot een gesprek voeren als betrof het onze buurman. Vliegtuig en internet hebben van de aarde een *global village* gemaakt. De vraag is echter of de menselijke mentaliteit is meegegroeid. Of denken we nog steeds klein? Identificeren we ons met onze groep, onze 'kaste', diegenen van wie we menen dat ze 'aan ons gelijk' zijn? Omdat de grenzen zijn weggevallen, wordt de begeertekracht vaak onbepaald en ongecontroleerd toegepast, wat tot een chaotische, onrechtvaardige en zieke wereld heeft geleid.

Nu gaat het er niet om dat we de grenzen zouden moe-

ten sluiten, waartoe sommige landen besloten hebben uit angst dat het virus zich verspreidt. We moeten ons niet terugtrekken achter de dijken. We moeten wel een wereld zonder grenzen met een andere *mindset* in gaan richten. Welke veranderingen kunnen er optreden als we meer dan nu vanuit onze bovenpersoonlijke aspecten zouden leven en de onbeheerste begeerte en vitaliteit onder controle konden houden?

Terug naar de basis

Onze gehele economie zal een radicale verandering ondergaan, zoals we in *De zieke wereld* hebben duidelijk gemaakt. Als de economie alleen maar dient voor het in stand houden van de basale levensbehoeften, kunnen we beter aan iedere volwassen burger of student een bepaalde hoeveelheid geld geven, waarmee hij of zij in die basisbehoeften kan voorzien. Een basisloon dus.

Wellicht dat mensen nog de reflex hebben dat het toch merkwaardig is dat je zonder werken geld krijgt. Dat is echter niet het geval. Als je bijvoorbeeld naar een gezin of een familie kijkt, dan is ieder gezinslid zeker van een dak boven zijn hoofd, voedsel en andere basisbehoeften. Is een samenleving niet een groot gezin?

Nu zal elk gezinslid ook naar vermogen bijdragen aan de klussen die gedaan moeten worden. Daarom zou er feitelijk naast het basisloon ook een basisbaan moeten zijn. Ieder moet in de gelegenheid zijn om zijn bijdrage aan de maatschappij te leveren.⁽²⁾

Op grond van de wetmatigheden van reïncarnatie en oorzaak en gevolg is elk gezin het resultaat van het denken en doen van alle gezinsleden. Dat geldt evenzeer voor een 'groot gezin', zoals een stad of een land. Daarom is het niet alleen logisch maar ook de plicht dat iedereen bijdraagt aan het geheel waar die deel van uitmaakt en dat hij van de gemeenschap ontvangt wat hij nodig heeft om zijn bijdrage te kunnen leveren. Daarbij heeft ieder zijn eigen talent, zijn eigen ontwikkelingsgraad. Niemand zou meer moeten ontvangen dan een ander, omdat hij over grotere talenten beschikt. In dit licht zijn basisloon en basiswerk iets heel natuurlijks.

Omdat we nog niet in een volledig harmonieuze maatschappij leven, een samenleving die een perfecte kopie is van de hiërarchische structuur van het universum, zou je in een soort overgangssituatie naast je basisloon nog betaalde of onbetaalde arbeid kunnen verrichten. Je kan daar in alle vrijheid zelf over beslissen.⁽³⁾

Zelfs regeringen die niets zagen in het basisloon worden door de omstandigheden gedwongen het (gedeeltelijk) in

te voeren. In Nederland krijgen zzp'ers (een deel) van hun salaris doorbetaald. In de VS, een land waarin de overheid zich traditiegetrouw niet met de inkomsten van de burgers bemoeit, is zelfs het plan gemaakt iedereen 1200 dollar te geven.

Een basisloon is efficiënter dan een systeem van uitkeringen, toeslagen of aftrek van belastingen. Bij zo'n systeem wordt snel gedacht dat mensen frauderen. Hoe schrijnend dat kan zijn bleek uit de ten onrechte stopgezette toeslagen aan ouders met kinderen in de opvang.

Als iedereen een basisloon heeft, zullen we waarschijnlijk niet meer 40 uur hoeven te werken. Er zijn organisaties die berekend hebben dat als iedereen 28 uur werkt, de economie harmonieus en zonder welvaartsverlies kan draaien. Niemand zou in de stress raken. Werkloosheid zou er niet zijn. Overwerk hoorde tot het verleden. Naast onze bijdrage aan de economie zouden we ons spiritueel kunnen ontwikkelen en ons met de talloze andere, intellectuele, kunstzinnige en spirituele facetten van het menszijn bezighouden. De kaalslag die de laatste decenia heeft plaatsgevonden op allerlei culturele instellingen, zou omgebogen worden. De bibliotheken die gesloten zijn, openen hun deuren weer. De muziekscholen en theatergezelschappen die failliet zijn gegaan, krijgen een nieuwe start. Het kunstzinnige leven in elke stad bloeit. Musea zijn gratis. Wetenschap, filosofie en religie, en de uitwisseling van gedachten tussen deze drie, staan in het centrum van de belangstelling.

Bovendien zouden mensen weer tijd voor elkaar hebben. De sociale cohesie in de samenleving neemt toe. We hebben weer de tijd om onze oude moeder of vader te bezoeken of om een goed gesprek te voeren met de buurvrouw wier man pas is overleden.

Een systeem gericht op bewustzijnsontwikkeling

Als de economie niet meer dient voor winst, valt ook de noodzaak weg de productiefactoren zo efficiënt mogelijk te maken, ook al gaat dat ten koste van de kwaliteit van de arbeid. Het systeem van globalisering zorgde ervoor dat de productie werd opgedeeld in vele facetten, die in die landen werden uitgevoerd waar de kosten het laagst waren. Voor één medicijn bijvoorbeeld waren soms vijftien verschillende fabrieken, verspreid over vele landen, nodig. Als een van die fabrieken uitviel, kon het medicijn niet gemaakt worden. In een spiritueel georiënteerde samenleving heeft de efficiëntie van de productie geen prioriteit. Waarom moet het productieproces zo doelmatig moge-

lijk plaatsvinden, kun je je afvragen. Omdat we daardoor rijker worden, althans sommigen van ons worden rijker? Velen worden er juist armer van. De rijken kunnen dan in nog grotere luxe leven. Maar is dat het doel van het leven? Als je uitgaat van een ander mensbeeld veranderen de doelstellingen. Het gaat om geestelijke ontwikkeling. Ontwikkelt een mens zich door zijn arbeid als hij urenlang een bepaalde, mechanische handeling moet verrichten, als een robot in een autofabriek?

De globalisering heeft de werkende mens gereduceerd tot een radertje in een motor die hij zelf niet overziet. We moeten daarom weer terug naar een situatie waarin mensen weten wat ze doen, wat ze produceren of welke diensten ze leveren.

Dus geen fabrieken die één specifiek onderdeelje maken voor een mobiele telefoon, maar een werkproces waarin iemand het totale arbeidsproces overziet en inzetbaar is op alle onderdelen, althans zoveel als mogelijk is. Wellicht dat dit wat minder efficiënt lijkt, maar op den duur is het veel doelmatiger, omdat je van mensen zelfstandig denkende en creatieve arbeiders maakt, die bovendien veel meer arbeidsvreugde hebben.

Creativiteit is nodig, niet alleen voor het fabriceren van producten maar ook voor de ontwikkeling van werken de mensen. We hebben ooit het verhaal gehoord van een ondernemer die bekendstond als leverancier van trappen. Zelf echter beweerde hij dat hij niet zozeer trappen vervaardigde, maar dat het doel van zijn bedrijf was een manier te bedenken om mensen van de ene naar de andere etage te brengen. Dit lijkt misschien op een woordenspel, maar het laat zien dat door een andere denkwijze de creativiteit ontwikkeld wordt.

Daarom zou het beter zijn als elk land of elke regio het gehele productieproces weer zelf onder handen neemt, tenminste voor zover dat mogelijk is. Een land moet zich niet toeleggen op slechts één economische activiteit. Landen zouden zelfvoorzienend moeten zijn. Dat wil zeggen dat een land of een regio de verantwoordelijkheid heeft voor zijn eigen voedselvoorziening, maar ook zo veel mogelijk voor de fabricage van allerlei noodzakelijke producten en diensten. Dan is een land sterk en onafhankelijk, en kan het materieel, mentaal en spiritueel op eigen benen staan. De crisis toonde aan hoe afhankelijk en zwak landen worden als ze niet meer in staat zijn zich in allerlei opzichten te bedruipen. Daardoor is zo'n land of streek ook niet in staat zijn bijdrage aan het grotere geheel te leveren. Want natuurlijk staat geen gemeenschap op zichzelf, ze is onderdeel van een groter geheel.

Er is dan ook geen sprake van nationalisme. Integendeel. Hoewel de economische bedrijvigheid plaatsvindt in de eigen regio, wordt dit gedaan vanuit een universeel besef. *Think global, act local*. Sommige restaurants en winkels passen al iets van dit principe toe door vooral producten op het menu te zetten of te verkopen die uit de eigen streek komen.

Is een land sterk, dan is het in staat andere volkeren, die wellicht nog wat minder potentie hebben, te helpen. De hulp maakt dat andere volk niet afhankelijk. Nee, die hulp dient ervoor dat ook de andere volkeren sterk, zelfbewust en altruïstisch worden. Alle kennis in zo'n volk wordt daarom gedeeld met andere volkeren. Het idee van patenten en octrooien is natuurlijk uit den boze, die bestaan immers alleen bij de gratie van het verdienmodel. Een volk deelt graag zijn kennis en vaardigheden met anderen. Kennis is van iedereen.

Deze zelfstandigheid binnen een groter geheel is feitelijk een kopie van de hiërarchische structuur van het universum. Een entiteit heeft een bepaalde zelfstandigheid binnen het grotere geheel. Als elk volk dit beseft, vormt het feitelijk een kanaal waardoor meer spirituele krachten kunnen stromen ten behoeve van de totale mensheid. In feite leert aldus elke regio universeel te zijn. Universeel in de zin dat ze een kopie in het klein is van de rijkheid van de totaliteit van het menselijke leven. Ze leert dan ook dat de doelstelling van de economie niet gelegen is in winst maken maar in het onderhouden van de gemeenschap.

Ruimte voor dieren en planten

De wreedheid van het oude economische systeem komt het treurigst tot uiting in de behandeling van dieren. In de moderne winsteconomie zijn dieren verworden tot objecten, die we, alsof het industriële producten zijn, met duizenden tegelijk opstapelen in veel te kleine ruimten. Maar dieren zijn intelligente wezens die dezelfde emoties kennen als wij mensen.⁽⁴⁾

Er is een nauwe relatie tussen mensen en dieren.⁽⁵⁾ Feitelijk zijn mensen de voorbeelden waarop de dieren zich – onzelfbewust – richten. Maar, in plaats van hen te stimuleren in hun dierlijke ontwikkeling, ontnemen we hen – letterlijk – de ruimte dit te doen. We ontnemen hen de ruimte door het vernietigen van hun habitat en door hen als huisdieren te fokken. In dat laatste geval beletten we hen hun natuurlijke instincten te volgen.

In de wereld na de crisis zouden we een volledig andere *mindset* moeten hebben ten aanzien van onze jongere broeders. Wij zouden hen een deel van de grond en

de opbrengsten van de aarde gunnen. Dat is geen nieuw beleid. De Bishnois in de woestijn in Rajasthan, India, doen dit al eeuwenlang. Een deel van hun oogsten schenken ze aan dieren en vogels. Ze respecteren in al hun doen en laten de overige rijken van de natuur. Ze gaan van enkele eenvoudige deugden en principes uit, zoals dat je nooit meer energie uit een organisme kan halen dan dat het aankan. Leef je zo, dan werk je altijd met de natuur mee en kan de natuur nooit terugslaan in de vorm van rampen en crises.

Waarom zouden wij dat principe niet kunnen hanteren? Waarom zouden wij niet meer (landbouw)grond teruggeven aan de dieren en bomen? Waarom verkleinen we de leefgebieden van dieren door steeds meer wegebouw, huizen, golfbanen, parkeerplaatsen, distributiecentra, industrieterreinen en wat dies meer zij. Maakt ons dat gelukkiger? Ditzelfde principe geldt voor mensen onderling. Waarom zou de een miljoenen mogen verdienen, terwijl de ander dakloos is en nauwelijks te eten heeft? Ook zo'n onbalans zal zich eens herstellen en is dus de oorzaak voor nieuwe crises.

Zouden we dan geen dieren meer moeten houden? Waar halen we dan onze melk, vlees en eieren vandaan?

Het zou ongetwijfeld voor de dieren het beste zijn als we ze niet meer tot nut of vermaak van mensen zouden fokken of africhten. We moeten leren ons te voeden en te vermaken zonder onze jongere broeders.

Nu is het gebruik van dierlijke producten in ons dieet zo algemeen, dat we deze afbouw gefaseerd moeten laten plaatsvinden. Maar zolang we nog dieren houden, laten we er dan in ieder geval voor zorgen dat ze zo veel mogelijk hun dierlijke instincten kunnen volgen. Haal geen kalfje bij zijn moeder weg. Geef kippen de ruimte om te scharrelen. En wil je paardrijden, doe het zonder het paard te pijnigen met een bit.

Feitelijk zouden we deze zelfde verantwoordelijkheid ten aanzien van de nog minder ver ontwikkelde bewustzijnen, de planten, moeten ontwikkelen. Natuurlijk kunnen we niet zonder voedsel. Maar er zijn voldoende landbouwmethoden die de grond en de lucht niet vervuilen en waarbij het niet nodig is planten te manipuleren. Monocultuur is een onnatuurlijke wijze van landbouw. Bovendien is de opbrengst van voeding per hectare bij landbouw veel groter dan bij veeteelt. De aarde is groot genoeg om acht miljard magen te vullen. Als elke regio zijn eigen voedselproductie op peil heeft, vindt export van voedsel slechts plaats in kleine hoeveelheden en naar plekken die dicht bij het producerende land liggen.

Mentaal gezonde wereld

Als de werkelijke oorzaak van ziekte in ons denken zit, ligt het voor de hand dat mentale gezondheidszorg heel belangrijk wordt. Een mentaal gezond klimaat is de beste waarborg voor de geestelijke gezondheid.

In onze huidige wereld zijn er duizenden mensen met psychische problemen die niet of nauwelijks oplosbaar zijn. Hoe verschillend die problemen ook zijn, ze zijn alle veroorzaakt door een bepaalde onbalans in het denken, waardoor allerlei invloeden in het bewustzijn komen. Het is heel moeilijk om het evenwicht weer te herstellen, vooral omdat de wereld waarin we leven ook niet harmonieus is. Wanneer de drie uitgangspunten en de basisgedachten die we in de eerste twee artikelen hebben gepresenteerd, algemener bekend zijn, zal er ongetwijfeld een groter besef van samenhang en mentale rust zijn: de basis voor een mentaal gezonde wereld. Het besef dat we oneindige vermogens hebben en onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, geeft de kracht alle uitdagingen en problemen op te lossen. Het is het medicijn voor welke psychische kwaal dan ook.⁽⁶⁾

In feite kan geen enkele arts iemand beter maken, omdat niemand voor een ander kan denken. Wel hebben artsen en alle andere betrokkenen de plicht alle zieken, mentaal of lichamelijk, te helpen en te begeleiden in het uitwerken van hun ziekte.

Educatie in het licht van bewustzijnsontwikkeling

Als in de nieuwe samenleving de economie niet meer het belangrijkste is, heeft dat een direct effect op het onderwijs. Nu is het zo, dat we mensen vooral opleiden opdat ze een bijdrage aan de economie kunnen leveren. De belangrijke vakken die kinderen onderwezen krijgen, hebben altijd als doel dat ze later in de samenleving hun bijdrage kunnen leveren aan de economie. Kunst en muziek worden wel gegeven, maar staan te boek als pretvakken, die in de praktijk geen waarde hebben.

Al op jonge leeftijd moeten kinderen een vakkenpakket kiezen. Hoe kun je als dertien- of veertienjarige weten welk beroep je later gaat uitoefenen? Veel mbo'ers gaan nooit werken in het beroep waarvoor ze opgeleid zijn. Daarom is het beter kinderen zo breed mogelijk op te leiden. Waarom zou je wiskunde moeten laten vallen als je er niet goed in bent? Nee, dan zou je juist de hulp en gelegenheid moeten krijgen om die vaardigheid te ontwikkelen. Ben je een echte bolleboos, dan is het ook voor jou goed met je handen te leren werken. Ben je een

bèta-student, dan zul je ook kunstzinnige vakken en talen onderwezen moeten krijgen. Bovendien moeten leerlingen leren samen te werken en elkaars talenten leren waarderen. We kunnen wat dat betreft veel leren van het Finse systeem, waar alle kinderen tot hun achttiende jaar een brede opleiding krijgen. Pas daarna moeten ze kiezen.

De opvoeding dient er vooral toe reïncarnerende zielen in staat te stellen met hun spirituele ontwikkeling door te gaan en hun taak in de samenleving onzelfzuchtig weer op te nemen. Hoe universeler mensen zijn, des te beter ze die taak kunnen verrichten. We hebben universele, creatieve mensen nodig. Daar moet de focus op liggen, ook in de educatie.

Wees de verandering die je wilt zien in de wereld

Werkelijke veranderingen vinden alleen dan plaats als we een andere visie op het leven hebben. Als we levensvragen niet bevredigend kunnen beantwoorden, dan is het veel moeilijker je te motiveren voor een betere wereld. Daarom is het niet alleen voor jezelf maar voor de gehele mensheid goed na te denken over vragen als: Wat is de zin van het leven? Wat gebeurt er na de dood? Waarom leef ik nu en hier? Een spirituele levensfilosofie is de beste waarborg voor maatschappelijke veranderingen.

Natuurlijk zullen de veranderingen niet in één keer plaatsvinden. Revoluties brengen de mensheid meestal niet verder. Een revolutie houdt in dat de ene groep machthebbers plaatsmaakt voor de andere. Als echter de mentaliteit van het volk niet is veranderd, zullen al snel de oude gewoontepatronen zich weer openbaren. Het gaat dus om een mentaliteitsverandering en die vindt niet plotseling plaats. Gedachten zijn taaie rakkers, die we gedurende jaren, ja, levens gevoed hebben en die daarom niet zomaar afsterven. Nu al, of snel na de crisis, zullen de eerste testcases al komen. Hoe behandelen we mensen of landen die minder goed uit de crisis zijn gekomen? Hoe gaan we om met zzp'ers, met landen met minder financiële reserves? Hoe staan we tegenover vluchtelingen?

We hoeven niet terug te vallen op oude reflexen. Verandering is wel degelijk mogelijk. We kunnen nieuwe gedachten gaan denken. Ideeën regeren de wereld. Daarom moeten we in onze gedachten een vergezicht hebben van hoe het kan zijn. We moeten ons bovenpersoonlijk ideaal met ons bewustzijn blijven voeden. En hoewel we door de traagheid van de massa niet onmiddellijk in een door iedereen gedragen ideale samenleving kunnen leven, kunnen we wel alvast het ideaal *in* ons laten leven en zo

veel als mogelijk is vormgeven in elk detail van ons dagelijks leven. Als je uitgaat van het theosofische principe dat alles uit dezelfde bron komt en broederschap dus een feit is, dan geef je die principes in alles wat je doet vorm. Dus: als we vinden dat geld niet voor een onethisch doel besteed mag worden, open dan een bankrekening bij een bank die alleen sociale en milieuvriendelijke projecten ondersteunt. Vind je dat een arbeider in Bangladesh een eerlijk loon moet verdienen, koop dan geen T-shirt van vijf euro, want dan kan het nooit eerlijk geproduceerd zijn. Laat niet de prijs van het product de motivatie voor je aankoop zijn, maar de manier waarop het geproduceerd is. Vind je dat de bio-industrie dieren mishandelt, eet dan geen vlees of andere dierlijke producten meer. Kortom, wees de verandering die je wilt zien in de wereld. Vraag je bij een handeling af of je jezelf of de totaliteit dient. Er is een nieuwe fase in de ontwikkeling van de mensheid aangebroken. Laten we de bovenpersoonlijke mentaliteit die daarbij hoort, in onszelf gestalte geven. Elke moessonbui begint met de eerste druppels. We kunnen die druppels zijn. Want hoewel één zwaluw nog geen zomer maakt, kondigt hij deze wel aan.

Referenties

1. B. van den Noort, 'Waarom erfelijkheid zich zo lastig laat voorspellen.' Artikel in *Lucifer*, jaargang 39, juni 2017, nummer 3, blz. 87-92.
2. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) heeft onlangs in een rapport gepleit voor een basisbaan voor langdurig werklozen. Zie: <https://nos.nl/artikel/2318773-geen-basisinkomen-maar-basisbaan-goed-voor-zekerheid-en-eigenwaarde.html>
3. Zie: Rutger Bregman, *Gratis geld voor iedereen*. Zie ook: 'Is de tijd voor een gegarandeerd basisinkomen nu gekomen?' <https://decorrespondent.nl/9731/is-de-tijd-voor-een-gegarandeerd-basisinkomen-nu-gekomen>
4. Frans de Waal, *Mama's laatste omhelzing*, over emoties bij dieren en wat ze ons zeggen over onszelf. Atlas Contact, Amsterdam, 2019.
5. De Theosofia laat duidelijk zien wat de relatie tussen mens en dier is. Zie bijvoorbeeld: G. de Purucker, *Mens in de Evolutie*, hoofdstuk 13, De mens de voorraadkamer van alle typen, blz. 177 e.v. Zie ook: Henk Bezemer, 'De esoterische band tussen mens en dier.' Artikel in *Lucifer*, jaargang 23, december 2001, nummer 6, blz. 165-171 en Barend Voorham, 'Mededogen in het dierenrijk', *Lucifer* jaargang 33, februari 2011, nummer 1, blz. 13-16.
6. *Lucifer* heeft over dit onderwerp een aantal artikelen gepubliceerd. Onder andere: Erwin Bomas, 'Stress, gezondheid en denken', jaargang 41, augustus 2019, nummer 4, blz. 125-128; Barend Voorham, 'Omgaan met psychiatrische patiënten', jaargang 19, nummer 2, april 1997, blz. 36-45.

Altruïsme

Gottfried de Purucker legt hier uit, op een manier die ons hart en denken direct aanspreekt, hoe normaal, hoe universeel en wezenlijk Altruïsme is.⁽¹⁾

Als we over Altruïsme lezen of horen spreken, zijn wij mensen sterk geneigd dat te zien als iets dat ons vreemd is, dat als heel wenselijk in het menselijk leven erbij wordt gehaald, maar dat welbeschouwd heel onpraktisch en onuitvoerbaar is — en dat het niet tot de aard van de mens behoort van nature altruïstisch te zijn. Met andere woorden, allen zijn in de ban van de gedachte van een eigenbelang voor ieder afzonderlijk. Mist deze, door bijna heel de mensheid geloofde veronderstelling niet alle grond in de Natuur zelf? Want waarheen we de blik ook richten, wat we ook bekijken of bestuderen, steeds zien we dat iemand die alleen voor zichzelf werkt hulpeloos is. Waar we ook kijken in alle grote natuurrijken van het Universum, we zien overal gezamenlijke inspanning, samenwerking in levende ‘coalities’, ‘kongsi’s’ — om het in straattaal te zeggen. We zien niet alleen dat de Natuur zelf die tot stand probeert te brengen, waardoor we ze overal aantreffen, maar ook dat alles wat ingaat tegen en in strijd is met die fundamentele wet van het Universum — eenheid in handelen — disharmonie en conflicten voortbrengt en wat we in ons eigen lichaam ziekten noemen. Gezondheid is die lichamelijke gesteldheid waarbij alle delen aan een gemeenschappelijk doel werken, in wat we vriendschap, eenheid kunnen noemen.

Denk eens aan een steen: is dat niet een coalitie, een vereniging van individuen, die samen één ding samenstellen, vormen, tot stand brengen? Geen enkel atoom van welk scheikundig element ook waaruit een steen bestaat, is de steen zelf. En hoe is het met een prachtige bloem? Hoe zit het met het lichaam waarin we wonen? Hoe is het gesteld met een individueel mens? Zou hij in zijn eentje de grote werken kunnen voortbrengen waar het menselijk genie zich voor heeft ingezet? Wat is een beschaving anders dan de gezamenlijke inspanning van mensen om

grote en edele werken in het menselijk leven tot stand te brengen: het verhogen van welstand, het uitbannen van gevaar, het voortbrengen van geniale scheppingen van grote figuren die bijdragen aan onze welstand en die voor ons van nut zijn. Noem mij één voorbeeld waarbij zuiver eigenbelang iets tot stand heeft gebracht. Als wij te rade gaan bij de Natuur in al haar natuurrijken, vinden we niets dan eendrachtige samenwerking van zeer grote aantallen individuen voor een gemeenschappelijk doel. Wat is dat anders dan Altruïsme? Altruïsme is het woord dat we voor dit feit gebruiken als het gaat om de ethische betekenis ervan, en die betekenis verschilt in geen enkel opzicht, in het klein noch in het groot, van wat we in de stoffelijke wereld zien. Altruïsme wil zeggen dat de één werkt voor het geheel — de fundamentele wet van de Natuur in al haar grote structuren — en dat het geheel de bescherming, het schild en het arbeidsveld van de één vormt. Denk eens aan de grote ethische les, de conclusie die we kunnen trekken uit dit grootste mysterie — nee, deze grootste waarheid — van het universum; het is zo’n normaal verschijnsel om ons heen dat we gewoonlijk eraan voorbijgaan zonder het te zien, met ogen die het niet waarnemen. Toon me één ding dat geheel afzonderlijk één enkel ogenblik kan blijven bestaan.

Twee of meer atomen die zich verenigen vormen een molecule; twee of meer moleculen vormen iets groters; en de ontelbare aantallen van die verbindingen brengen het universum voort. Iedere entiteit die probeert het onedele pad van het opzichzelfstaande eigenbelang te volgen, stelt zijn nietige wil tegenover de kracht die de sterren in hun baan houdt, die gezondheid schenkt aan ons lichaam, menselijke beschavingen tot stand brengt en alle wonderen voortbrengt die ons omringen.

Er is in dit verband één les die buitengewoon belangrijk

is om haar aan de wereld van vandaag voor te houden en dat is de Hoop. U kent het oude verhaal, het Griekse verhaal, over iemand die erg nieuwsgierig en weetgierig was en een doos opende waaruit alle kwaden van de wereld vlogen, en waarin alleen de Hoop achterbleef? Ik denk dat dit veel waarheid bevat die van praktisch belang is voor de levensproblemen. Zolang een mens hoop koestert, wanhoopt hij niet. Of die zwak is of sterk, doet er niet toe; als hij hoop heeft, iets om naar uit te kijken; als zijn innerlijke geest, het geestelijke wezen in hem, hem iets leert dat hoop geeft, zal hij niet alleen nooit wanhopen, maar zal hij meebouwen, meeplannen, meewerken *met het Universum*, want hij zal vooruitgaan. Dat is altruïsme. Wij zijn allemaal kinderen – om de term van de moderne half-filosofische denkrichtingen te gebruiken – van het Universum, van de fysieke kant ervan en van de geestelijke en goddelijke kant. Daarom is er in het hart van ieder mens een onvergankelijke bron, niet alleen van inspiratie, maar ook van groei, hoop, wijsheid en liefde. Daarom zijn er, ook al verkeert de wereld van nu ogenschijnlijk in een hachelijke en wanhopige toestand, toch altijd nog voldoende mannen en vrouwen om de evolutiegolf van vooruitgang door de huidige beroeringen en conflicten te loodsen; want de instinctieve gevoelens van de meerderheid van de mensen zijn in wezen juist, vooral de hogere instincten.

Daarom zie ik in de toestand van de wereld zoals die nu is geen dingen die verschrikkelijk hopeloos zijn. Ik denk niet alleen dat er reden is voor hoop, maar ook dat de onsterfelijke vonk van spiritualiteit, wijsheid en altruïstische liefde, die altijd in het hart van de mens leeft, de mensheid niet alleen uit zijn tegenwoordige impasse en moeilijkheden zal halen, maar ook naar zonniger tijden zal voeren; zonniger omdat ze wijzer en vriendelijker zijn. Niet de crises waarin dingen ineenstorten of schijnen ineen te storten, niet het oorverdovende lawaai van de donder of het inslaan van de bliksem beheersen de belangrijkste levensfuncties van de mens en de cosmos; maar die voor ons langzame, altijd rustige, altijd opbouwende stille processen, die doorgaan met opbouwen als we wakker zijn, die doorgaan met opbouwen als we slapen, die voortdurend doorgaan en die zelfs de mensheid door dwaasheid na dwaasheid naar de toekomst leiden.

Dat is de basis voor onze hoop en volgens mij zouden alle goede en oprechte mensen zich moeten aansluiten ter verdediging van deze oorspronkelijke en eenvoudige waarheden, die ieder mensenhart, van volwassene of kind, kan begrijpen. Ik geloof dat het tijd wordt dat mannen en

vrouwen naar de zonnige kant van de dingen gaan zien, het hoopvolle om zich heen waarnemen; zichzelf en hun kleine zorgen vergeten en in het Oneindige en Eeuwige gaan leven. Het is gemakkelijk, oneindig veel gemakkelijker dan ons voortdurend ziek te maken door ergernissen en zorgen! In ieder van ons is iets goddelijks waaraan we ons kunnen vasthouden en dat ons continu bijstaat! Zeg me niet dat Altruïsme iets vreemds of buitenissigs is, iets ongewoons, onpraktisch en daarom onuitvoerbaar; want het is het enige dat eeuwig leeft, het enige dat eeuwig standhoudt. Wanneer één enkel element of deel van het menselijk lichaam ‘zijn eigen weg inslaat’, worden we ziek. Als één enkel element of deel van een samengestelde structuur die de ons omringende wereld helpt opbouwen, ‘zijn eigen weg inslaat’, dat wil zeggen egoïstisch wordt, dan zien we daar degeneratie en verval.

Conclusie en vraag: welke van de twee moeten we volgen? — Het pad van de cosmische Intelligentie, dat ons innerlijke en uiterlijke gezondheid, innerlijke en uiterlijke vrede, innerlijke en uiterlijke kracht brengt dankzij innerlijke en uiterlijke harmonie? Of de leer van een oppervlakkig en opzichzelfstaand eigenbelang dat het eigen voordeel zoekt ten koste van al het andere?

Is het niet hoog tijd dat wij Theosofen de wereld enkele eenvoudige innerlijke leringen van de Goddelijke Wijsheid van de Ouden geven? Kunt u er mij één tonen die verhevener is, het menselijk intellect en de ingevingen van het geweten van de mens meer aanspreken dan de leer van het Altruïsme, dat ons nauw verenigt met het kloppende Hart van de Cosmos, een gedachte die, als we haar in het denken van de mensen kunnen zaaien, al het werk dat de Grote Meesters van Wijsheid sinds onheuglijke tijden voor de mensheid hebben gedaan, meer dan rechtvaardigt? Ethiek gaat boven alles!

Referentie

---

1. Vertaling van ‘Altruïsme’, door Gottfried de Purucker. Opgenomen in: *Wind of the Spirit*, Point Loma Publications, San Diego 1976, blz. 25-28.
-

Theosofie: beginselen en praktische betekenis

Wat is Theosofie?

De naam Theosofie stamt af van het Griekse 'Theos' en 'Sofia' en betekent 'Goddelijke Wijsheid'. Het is geen godsdienst maar een levensfilosofie, die ieder de mogelijkheid biedt om een oplossing te vinden voor de vele levensproblemen.

De Theosofie bevat de basis voor ethiek. De ethiek vloeit logisch voort uit een groots stelsel van leringen over de wetten in het Universum en de structuur van Mens en Universum. Deze leringen zijn niet gebaseerd op geloof maar op kennis, die door alle grote Wijzen van heden en verleden is onderzocht en getoetst.

Theosofie stimuleert het zelfstandig denken en het zoeken naar waarheid. Ze geeft verklaringen over het hoe (wetenschap), het waarom (filosofie) en het waartoe (religie) van het leven.

De drie grondstellingen

H.P. Blavatsky noemt in haar boek *De Geheime Leer* drie theosofische grondstellingen. De grondstellingen zijn geen dogma's. Door de waarde ervan in je dagelijkse leven te toetsen, leer je het Leven begrijpen.

De grondstellingen, zoals verwoord in <i>De Geheime Leer</i>	Verklaring	Een aantal conclusies
1e: Grenzenloosheid Een Alomtegenwoordig, Eeuwig, Grenzenloos en Onveranderlijk BEGINSEL, waarover alle bespiegeling onmogelijk is, aangezien het het menselijk bevattingsvermogen te boven gaat en door elke menselijke uitdrukking of vergelijking slechts kan worden verminkt. Eén absolute Werkelijkheid die voorafgaat aan alle gemanifesteerd, beperkt zijn.	Er is een oorzaakloze oorzaak van alle wezens. Dit is geen wezen. We kwamen niet alleen uit HET voort – in onze diepste kern <i>zijn</i> we HET.	Alle wezens zijn onscheidbaar met elkaar verbonden. Universele broederschap is een <i>feit</i> in de Natuur. Alle wezens zijn <i>gelijkwaardig</i> . De talloze verschillen tussen hen veranderen niets aan dit feit.
2e: Cyclisch verschijnen en verdwijnen De Eeuwigheid van het Heelal in toto als een grenzenloos gebied; periodiek 'het veld van talloze zich onophoudelijk manifesterende en verdwijnende Heelallen', die 'de zich manifesterende sterren' en de 'vonken der Eeuwigheid' worden genoemd.	LEVEN drukt zich periodiek uit in de stof. Na elke periode van uiterlijk leven trekt het zich weer terug.	Alle dingen zijn bezielde. Elke vorm is het gevolg van het bewustzijn dat erdoorheen werkt. Pogingen om jezelf en de samenleving te verbeteren zullen nooit blijvende resultaten opleveren, tenzij ze bovenal gericht worden op de hervorming van je bewustzijn.
3e: Onderlinge afhankelijkheid, universele patronen en groei van bewustzijn De fundamentele gelijkheid van alle Zielen met de Universele Over-Ziel, die zelf weer een aspect van de Onbekende Wortel is; en de verplichte pelgrimstocht voor elke Ziel, een vonk van eerstgenoemde, door de Kringloop van Incarnatie (of 'Noodzakelijkheid') in overeenstemming met Cyclische en Karmische wet, gedurende het gehele tijdperk.	Omdat je een kind van het Grenzenloze bent, draag je grenzenloze vermogens in je. Elk wezen is bezig zijn sluimerende vermogens te ontplooiën. Zo groeit het geleidelijk van 'atoom tot god' – en zelfs nog verder, zonder einde.	De Kosmos is een groots samenhangend organisme, en elk wezen is een levend, groeiend onderdeel daarvan. Er ligt altijd een nog grotere waarheid verborgen achter de kennis die je nu hebt: Theosofie is de doodsteek voor elke vorm van dogmatiek.

De zeven Juwelen van Wijsheid

Een studie van de Theosofie zal je vertrouwd maken met een aantal kerngedachten als reïncarnatie, karma en evolutie. Deze kerngedachten kunnen ook in oosterse filosofieën worden teruggevonden, waar ze de ‘Zeven Juwelen van Wijsheid’ worden genoemd: *Sapta Ratnāni*. Zij vloeien alle voort uit de drie grondstellingen van de Theosofie.

Juwelen van Wijsheid	Verklaring	Een aantal conclusies
<p>1e Juweel: De cyclus van wederbelichaming; als het om de mens gaat wordt dit ‘reïncarnatie’ genoemd (<i>Punarjanman</i>)</p>	Elk wezen gaat steeds door fasen van uiterlijk en innerlijk leven, van activiteit en rust heen.	Onze medemensen zijn reïncarnerende ego’s met wie we leven na leven samenwerken. Een pasgeboren kind is dus een oude collega die we enige jaren lang helpen inwerken. Iemands dood is een ‘tot ziens’.
<p>2e Juweel: De leer van oorzaak en gevolg (<i>Karma</i>)</p>	Elke actie leidt in de Kosmos tot een reactie, een gevolg. Alle gebeurtenissen in je leven zijn daarom gevolgen die je door je vroegere gedachten en handelingen hebt veroorzaakt.	Karma is de leer van <i>vrije wil</i> . Je bent de schepper van je eigen lot. Karma vloeit voort uit de Eenheid achter de Kosmos. Ons lot is verweven met dat van alle wezens.
<p>3e Juweel: Hiërarchieën (<i>Loka’s</i> en <i>tala’s</i>)</p>	Elk wezen is onderdeel van een groter geheel en is zelf samengesteld uit talloze ondergeschikte wezens.	Verder en minder ver ontwikkelde wezens kunnen niet zonder elkaar. Ontwikkeling is iets relatiefs: we zijn altijd zowel leraar als leerling. Vandaar dat we moeten proberen een voorbeeld voor onze medemensen te zijn.
<p>4e Juweel: Zelf-wording (<i>Swabhāva</i>)</p>	Elk wezen heeft een uniek karakter. Je wordt altijd wat je zelf in je bewustzijn hebt opgebouwd.	Je kunt je ouders, je opvoeding, je omstandigheden of je DNA niet de schuld geven voor wat je bent. Je bent verantwoordelijk voor je eigen karakter.
<p>5e Juweel: Progressieve ontwikkeling: leren door het inwikkelen (<i>Nivritti</i>) en uitwikkelen (<i>Pravritti</i>) van bewustzijn.</p>	Elk wezen ontwikkelt de sluimerende vermogens in zijn bewustzijn in zijn bewustzijn op eigen kracht.	Er is nooit reden voor de gedachte ‘ik ben nu eenmaal zo’. Je bent veel meer dan wat je nu tot uitdrukking brengt. Onze onzelfzuchtige idealen en aspiraties zijn te realiseren.
<p>6e Juweel: De twee Paden, het Pad van ‘Ieder voor zich’ en het Pad van Mededogen. (<i>Pratyekā-Yāna</i> en <i>Amrita-Yāna</i>)</p>	Er zijn twee motieven waarmee je het Pad kunt gaan: 1) voor jezelf, voor je individuele bevrijding; 2) voor het welzijn van al wat leeft. In het tweede geval is spirituele groei een bijproduct van de hulp die je anderen geeft.	“Mededogen is geen eigenschap. Het is de WET der Wetten.” (H.P. Blavatsky) Het beoefenen van mededogen is niet slechts ‘goede daden proberen te doen’; het is het voortdurende besef dat broederschap een feit in de Natuur is.
<p>7e Juweel: Kennis van het ZELF, de kern van alle wezens (<i>Ātma-vidyā</i>)</p>	Je bent in staat het Ene Leven dat door elk wezen vloeit, te leren kennen, omdat je DAT in de diepste kern van je wezen <i>bent</i> .	Het besef van de Eenheid van al wat leeft, heeft enorme impact op al onze gewoonten: op welke bank zet ik mijn geld? Hoe ga ik om met die lastige buurman? Hoe kan ik – of mijn land – bijdragen aan een rechtvaardige, vredige en gezonde wereld?

Meer info...

Meer theosofische achtergronden bij de coronacrisis

Voor wie meer achtergrond zoekt bij de huidige gebeurtenissen, hebben we hieronder een aantal verwijzingen verzameld.

Artikelen op onze website

Welk inzicht kan de theosofische literatuur bieden over een pandemie zoals de huidige coronacrisis? Om te helpen bij het zelfstandig vinden van antwoorden op vragen, hebben we op onze website een aantal fragmenten uit de theosofische literatuur van H.P. Blavatsky en G. de Purucker verzameld over gerelateerde onderwerpen:
<https://blavatskyhouse.org/nl/nieuws/theosofische-literatuur-over-epidemieen-en-pandemieen/>

In het artikel 'Coronacrisis: gevaar en kans' beschrijven we hoe deze crisistijd kansen biedt om de meer spirituele eigenschappen in ons naar boven te halen:
<https://blavatskyhouse.org/nl/nieuws/coronacrisis-gevaar-en-kans/>

Video's van lezingen over gerelateerde onderwerpen

Op 25 maart 2020 hebben we een vraag-en-antwoord-sessie gehouden rondom het coronavirus vanuit theosofisch perspectief. Hier is deze terug te kijken met daarna de lezing 'Hoe genees ik van mijn ziekten?':
<https://blavatskyhouse.org/nl/lezingen/vraag-antwoord-lezing-hoe-genees-ik-van-mijn-ziekten/>

De lezing 'Omgaan met sterven' van 22 april 2020 ging over de stervensfasen van de mens, met daarin specifiek aandacht voor de coronapandemie:
<https://blavatskyhouse.org/nl/lezingen/omgaan-met-sterven/>

Voor een bredere kijk op karma bevelen we ook de video's van ons symposium in 2011 aan met als thema 'Karma: Je eigen invloed op alles in het leven: van ziekten tot natuurrampen, van gezondheid tot wereldvrede'. Alle video's zijn te bekijken via:
<https://vimeo.com/search?q=symp-2011+isis>

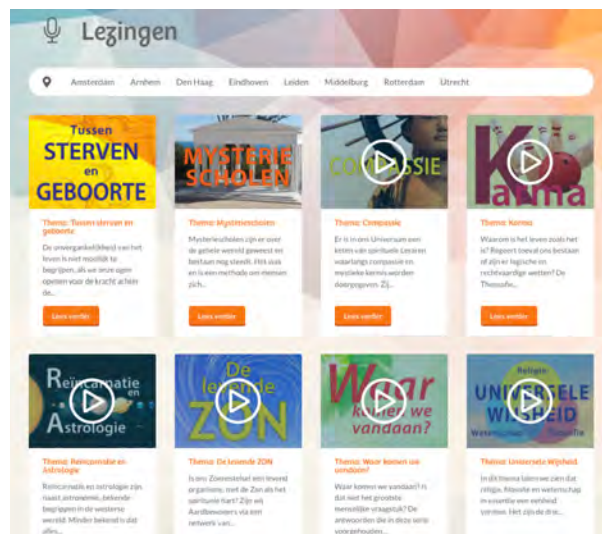
Lezingen specifiek over groeps karma, ziekten van mensheid en aarde, en natuurrampen:

- 'www.karma: het WereldWijde Web van karma':
<https://vimeo.com/117992930>
- 'De ziekten van mensheid en aarde':
<https://vimeo.com/118215732>
- 'Waarom overkomt ons dit?':
<https://vimeo.com/118215731>

Alle lezingen over karma op ons YouTube-kanaal zijn hier terug te zien:
<https://www.youtube.com/playlist?list=PL6qQcMe7qYuvuRTKb0Hta7ur3OkfLYO7>

Lezingen specifiek over groeps karma:

- 'Karma en onze multiculturele samenleving':
https://youtu.be/_ceXFq1hvV8
- 'Hoe blijf je je Zelf in een groep?':
<https://youtu.be/viaQNUGLnk>

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van
den Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactie: Joke de Jong-van Wijk,
T: 06-44424848 (b.g.g. 070-3461545)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 15,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 2,50
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67

e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.blavatskyhouse.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of
enige andere manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor
International Study-centre for
Independent Search for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen
en verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften,
en het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

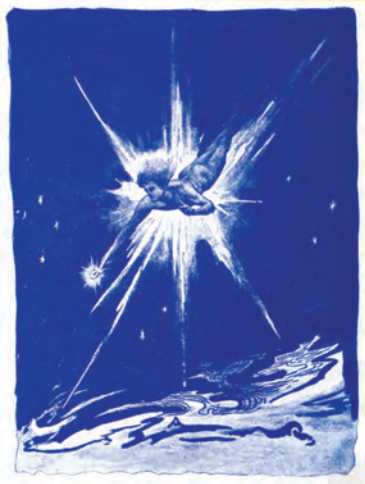

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belasterd door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)